

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—ENERO—FEBRERO—MARZO DE 1902

SUMARIO

I. Folk-lore Balear. Tradicions populars mallorquines, per *D. Antoni Me Alcover, Pre.*

II. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona) (continuació), per *D. Alfons Domínguez y Mulet.*

III. Transacció sobre la successió en el Regne de Mallorca, per mort sens infants del Rey en Sanso, entre els reys Jaume II d' Aragó y Jaume III de Mallorca, púbil, y en nom d' aquest Felip, el seu oncle y tutor, per *D. E. Aguiló.*

IV. Ressenya de la Junta General celebrada die 29 Janer de 1902, per *D. P. A. Sanso.*

V. Relació dels objectes ingressats en el Museu Arqueològich Lulíà durant l' any 1901, per *D. B. Ferrà.*

VI. Catàlech de les obres qu' han entrat a la Biblioteca d' aquesta Societat durant l' any 1900, per *Don Pere A. Sanso.*

VII. Vida de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l' any 1606 al 92 (continuació).

VIII. Sobre reparto de fincas á los tortosines en Mallorca (1231), por *D. Miguel Bonet.*

IX. Un' altre versió de la Sibilla, per *D. E. Aguiló.*

X. Asalto de la ciudad de Mallorca en 1229 (Explicación de la lámina n.º CXXVIII), por *D. Gabriel Labrés.*

XI. Rubrica dels Llibres de Pregons de la antiga Curia de la Governació—Llibre III— (continuació), per *D. Estanislau Aguiló.*

Lámina CXXVIII. Entrada del Rey en Jaume a la ciutat de Mallorca. D' un retaullet del segle XV.

Plech 22 de les Informacions judicials sobre els adictes a la Germania, per *D. Josef Maria Quadrado.*

FOLK-LORE BALEAR TRADICIONS POPULARS MALLORQUINES LII

EL BON JESÚS Y ST. PERE Y EN BRUXA ⁶⁰

A n-aquell temps qu' el Bon Jesús y St. Pere anaven p' el mon, una vegada devers es segar s' aturaren a Bányols. ⁶¹

⁶⁰ La me contá En Jaume Parets, de So 'n Curt, d' Alaró.

⁶¹ Possessió d' Alaró.

L' amo se pensá qu' eren uns homos qualsevols, y los escomet per que li prenguen una escarada de segar.

—Pere, que feim? diu el Bon Jesús.

St. Pere hi feia nassos ferm; però, veent qu' el Bon Jesús en tenia com a ganes, no gosá contradir.

Se pegaren de barrina sobre 's sementer mes gran, y la feren per trenta lliures.

—E-hi poreu anar ara metex, diu l' Amo. S' aiguera ⁶² ja vos durá dinar y cárritx.

—Idò allá l' esperam, diu el Bon Jesús.

Y gira en coa cap a n-es sementer, y St. Pere que li anava derrera, *sogueu sogueu*, amb una careta ben mostía.

—¡Però, mon Mestre! arriba a dir. ¿Y com hem de segar, sense faus ni didals, ni manegots ni un fòtil mort?

—¡No tengues maldecaps de axò, homo sant de Deu! diu el Bon Jesús.

Arriben a n-es sementer, que feia goig de mirar, tan gran, amb un blat que pegava p' es pits y a molts d' endrets tapava els homos, amb unes espigues d' un forch y unes arestes d' un pam, estufades de tot.

—¡Vaja quin blat mes bo! diu el Bon Jesús.

—Per l' Amo, diu St. Pere. Ara per noltros será ben soberch.

—¡Ca, homo! ¡no temes! Sa por no es res d' aprop, si la volen veure.

—No, ell será mes d' aprop que d' en-

⁶² Especie de criada p' els segadors. Els-e du el menjar y beure y el cárritx a la segada.

fora, diu St. Pere. Si no m' hi hagués d' acostar amb sa faus, m' en faria poca de por, vos ho assegur...

—No res, diu el Bon Jesús, si no t' ha de sebre molt de greu, seguem una estone per des'suar...

—¿Greu? diu St. Pere. ¡Ben content que 'm fareu! ¡Maldement siguen dues estones, y tres y tot.

S' asseuen, y, conversa qui conversa, se fa mig-día. Comparex s' aigüera amb so dinar y es cárritx; dinen, y refermen sa conversa, asseguts allà a s' ombra d' un noguer, amb una fresqueta, que hi feia un estar de reis.

St. Pere no s' en poria avenir de qu' el Bon Jesús no digués:

—¡Hala si anam a segar!

Però ¡ben alerta ell a motar sobre una tal cosa! Y allà conversa qui conversa, es mes descansats del mon.

Una hora a passar, torna s' aigüera amb so berenar d' ansiam y mes cárritx; y, com les me troba encara devall es noguer, sense que fos conexedor qu' haguessen agafada faus ni tocat cap brí, ¡sabeu quins uiots que feia! No hi faltá gaire per donarlos un arrambatge granat.

—Mira, atlota, diu el Bon Jesús, ja dirás a l' Amo que no anirem a ses cases anit. Mos ajocarem devall aquest noguer, y tendrem mes fresca que dins es sostre.

—Ja le hi diré, respón sa criada, y toca 'l dos cap a ses cases, y diu a l' amo.

—¡Bons escaraders haureu trobats, l' Amo!

—¿Que n'han tombat molt? diu aquest.

—Molt? Tan molt que no han tocat cap bri. Asseguts els he trobats devall es noguer com els he duit es dinar, y asseguts allà metex estaven encara com e-hi som tornada amb so berenar, y els hi he dexats, sense cap senya de que volguessen escometre 's blat amb sa faus!

—¡Fosca d' auba! digué l' Amo. ¡Bona serà aquesta, si mos surten tan fotjes aqueis homos!

Lo endemá s' aigüera s' hi espitxá amb so berenar y un altre fex de cárritx; y ¡ja hu crech que los hi trobá asseguts a la fresca devall es noguer! Demunt es mig-día les du 's dinar, y a mitján capvespre 's berenar d' ansiam; y sempre les trobá devall es noguer a la fresca, sense cap senya d' haver agafada sa faus ni tocat cap bri.

Aquella atlota ja no poria aguarar pus, y estava dos per tres per donarlos un axebuch d' aquells mes salats; però tantes eren ses coses que li venien a sa boca y tanta sa maliciada que duia, que no sabia per ont comensar.

Com se varen haver acabat s' ansiam, St. Pere arriba a dir:

—Mon Mestre, ¿y que hem de segar o no hem de segar?

—Tu hu dirás, respón el Bon Jesús. ¿Encara te fa tanta por aquest blat?

—Por m' en farà sempre, fins que estiga segat, si l' hem de segar noltros; però tench ansia qu' aquesta gent no mos ne fassen colcuna si mos troben sempre asseguts devall aquest noguer.

—No tengues ansia, homo, diu el Bon Jesús. Sa questió es que, per posarnoshi a segar, vui que li hajes perduda sa por de tot. No res, per avui ja no hu paga, tan hora baixa com es. Esperem demá.

No vos dich res es sementer que feu s' aigüera a l' Amo sobre aquells escaraders des sementer gran.

L' Amo en comensava a tenir maldecaps, y resolgué lo endemá anarhi en haver dinat, y, si los trobás sense haver segat gens, tirarlos ses derrereres, dirlos es nom des porch y engigarlos.

Lo endemá dematí el Bon Jesús diu a St. Pere:

—Vaja, el te pots mirar be a n-aquest blat. Tens de temps avui dematí. En haver dinat mos hi posam, y han de esser quatre grapades. Hem de rescabalar el temps perdut.

—Idò, si mos hi hem de posar llavò, diu St. Pere, casi casi convendría posarmoshi ara metex.

—No sies tan cuitor, diu el Bon Jesús. En haver dinat ha d'esser.

Devers les vuit s'aiguera les du es be-
renar y un bon fex de càrritx y los tor-
na trobá a s'ombra des noguer.

Si l'Amo no l'hagués privada de dir-
los res si los hi trobava, los s'hauría
menjats, tan de ventre 'n duia.

Y no vos dich res des mig-día, com los
dugué 's dinar, y les se va veure allá
metex. Les dexá 's càrritx y es dinar, y
gira en coa taiant claus.

Ells dinen, y, dinat, el Bon Jesús diu:

—¡Hala, Pere! ¡Ja pots esser partit a
escampar aquests fexos de càrritx, y
desfer es cavaions, a fi de qu'es vencisos
estiguen a punt quant sia s'hora.

—¡Però, mon Mestre! diu St. Pere. ¿Y
que no hem de segar primer?

—Tu creu, y dexa fer s'ansia per mi.

St. Pere va creure, y ¡hala a escampar
fexos y a desfer cavaions y a estendre
vencisos; y deia entre sí meteix.

—¡Ja hu vorem En Gelat aont se
geurá!

¿Que m'en direu?

Ell el Bon Jesús agafa una pedra fo-
guera, treu foch, y en cala a un corneló
des sementer.

Al punt hi hagué una flamada feresta
y una fumassa espantosa, que, com mes
anava, mes prenía. Al temps de dir tres
pare-nostros tot es sementer va estar en-
cès, y fum y mes fum.

L'Amo, que amb ses comandassions
que s'aiguera li havia dades, s'hi entre-
gava, manades fetes; com colombrá
aquella fumassa y va veure tot es semen-
ter qui cremava, deixá es caminar p'es
córrer, cridant tothom com un desesper-
rat per que hi acudissen a apagar es foch,
invocant el Bon Jesús y María Santíssi-
ma y tots es sants per que aturassen
aquella foqueteria.

Tota la gent que hi havia dins Bányols
y per aquells contorns, comparegueren
a n-es foch, corrents tant com en porien
treure. Casi hi arribaren tan aviat com
l'Amo, y romangueren tots amb sos ca-

beis drets y esglaiats, y l'Amo mes que
tots, perque, com foren a n-es sementer,
no trobaren foch ni casi gens de fum,
sino tot es blat segat y garbes fetes y lli-
gades, y posades tan be, que feien filera
de tots es vents.

El Bon Jesús y St. Pere se presenten a
l'Amo, y el Bon Jesús diu:

—¿Era aquest es tracte que teníem?
¿Voleu rebre sa segada?

L'Amo digué que sí, axí com va po-
rer, perque estava tot astorat y se feia
creus d'aquella passada tan grossa.

S'en aná a ses Cases a dur ses trenta
lliures; els ho doná, y s'en anaren cap a
Sta. María, dexant tothom espantat y
esglaiat.

Camina caminarás, els agafa sa nit
devora s'hostal d'En Bruxa, y s'en hi
van a romandre.

Lo endemá per pagar s'hostelera, el
Bon Jesús se treu ses trenta lliures.

Com la dona veu aquella doblorada,
ets uis li botien, y el dimoni ¡*¡ás!* ja hi
va esser per tentarla contra 'l seté y el
novè manament.

Tan forta fou sa tentació, que, com el
Bon Jesús y St. Pere s'en anaren, tengué
sa poca criansa de demanarlos cap aont
prenien. Le hi digueren, y s'en va a n-es
seu homo.

—Mira, li diu, e-hi ha una bona tiba-
da que fer amb aquests dos que s'en 'ca-
ben d'anar. Com m'han pagada, s'han
tret un serronot de *dobbés* que fa por.
M'han dit cap aont s'en van. Ja pots
esser partit a enmascararte, y amb so tra-
buch surtlos a l'encuentre, y los saupes
es serró, y ja no tendrem pus mal-de-caps
des viure.

Sa bístia d'En Bruxa se va creure
aquella beula. S'enmascará ben enmas-
carat, y amb so trabuch a s'espátla, ja
es partit, *trot trot*, a trencar el devant
a n-el Bon Jesús y St. Pere.

Al punt los assolex, y pega bot dins es
camí devant ells; y tot apuntantlos es
trabuch a n-es pits, los enfloca:

—¡Es *dobbés* o la....

No hu pogué acabar de dir, porque el Bon Jesús li feu la senyal de la creu, y En Bruxa torná un ase gelat, amb una bona cadena p' es coll.

—¡Jas! diu St. Pere. ¿Y aquest ase d'ont mos comparex ara? ¿Y no era un homo que s'era plantat devant noltros? ¿o ets uis m' han fet dos?

—Dexehu córrer, diu el Bon Jesús. Agafa sa cadena y mene'l a n-En Gelat, que prou bon servici mos farà.

—¡Ja hu crech! diu St. Pere. ¿Y que no deu esser colcador? Perque no mos vendria gens malament porer colcar colque mica.

—No res, diu el Bon Jesús, pose't hi si estás cansat.

St. Pere s'hi posa com dos y dos fan quatre, y jerri, Gelat! y bon cops de cadena, y de d' allá.

Passen per So'n Grau, que hi feien ses cases noves.

—Mestres, diu el Bon Jesús a n-es picapedrers. ¿No mos llogaríeu aquex ase per traginar mitjans, pedres y mescla?

—Si-fa, diu es mestre major.

Se peguen de barrina, y la feren per trenta lliures, y l' havien de tenir fins que s' obra estaria acabada.

St. Pere l' entrega a n-es Mestre, y amb el Bon Jesús de d' allá a trescar el mon.

Ja vos assegur qu' En Gelat en va veure de verdes y de madures, y que s' en va dur de garrotades y de panxades de feina y de fam, y fins y tot li planyien sa paia y s' aigo. De faves ni civada no n' hi dexaven veure mai, quant y mes acostarleshi.

Sempre 'l feien traginar amb sos escorbeis; y, el carregaven tan fort, que va arribar que no 'n tenia gens de pel per s' esquena, porque s' en anava aferrat a n-es mitjans, pedres y senaies de mescla. Tant s' en hi aná, que, com era blanch, ses cases de So'n Grau sortiren blanques, y encara hu son. Figura vos com devia estar sa pobre esquena d' En Gelat.

Sobre tot, com s' obra ja s' acabava de

tot, el Bon Jesús y St. Pere en passen, y es mestre major, los diu:

—¡Oí! ¿que veniu a cercar En Gelat?

—¡Si heu fet d' ell, sí! diu el Bon Jesús.

—El vos ne poreu menar, diu es mestre. Ja mos enginyarem pe' sa miseria que mos falta. Esperau, vos pagaré.

Les dona ses trenta lliures, y St. Pere pren sa bistia per sa cadena, y de d' allá amb el Bon Jesús.

El Bon Jesús va fer de passar p' es metex punt aont En Bruxa los havia investits amb so trabuch.

Com e-hi foren, fa la senyal de la creu a n-En Gelat, y En Gelat torná En Bruxa, que romangué cap bax y mes empegaít qu' un porch.

—Mira, Bruxa, diu el Bon Jesús. Fa dos anys que aquí meteix mos investires per pendremos trenta lliures que noltros duiem y que no eren teues. Ventaquí altres trenta, que son ses que t' has gonyades aquests dos anys fent feina a So'n Grau. Aquestes son teues; aquestes te farán profit.

En Bruxa les va prendre, y gira en coa cap a ca-seva, y desde aquell dia va esser un homo de be, fent feina per ell o per altri, y fent servir es llum ben dret a tots es de ca-seva, comensant per sa dona, que prou ho havien mester.

LIII

SENYES DEL JUDICI FINAL

Un día me trobava dins una barraca dels establiments de *Sa Gruta*, devora So'n Carrió, amb una trentena de *carrioners*, aont mos érem arreeonats d' un ruxadell ben granat que queia y mos havia aplegats traüllant a un camí que fèiem per traginar mitjans per l' iglesia nova d' aquell llogaret. Mentres estàvem fent la pretxa y embuiant fil, ja que no poríem fer altra cosa, justament a un ase que hi havia per allá devora, li pegá sa bramera, y li amolíá gorga plena amb

tota sa forsa, y amb unes premudes y uns alts y baxos lo mes esglaiosos, y brúfols arreu y qualque detonació que no eren tot berbes.

—No res,—esclamá un, a's mig de ses riaies que tothom feia d'aquell bram tan xalest y saborós,—estam segurs per set anys.

—¿Que vol dir per set anys? vaig respondre jo.

—¿Que ha de voler dir? respón aquell. ¿Y que no hu sabeu?

—¿Però que es qu'hem de sebre?

—Que set anys antes del Judici Final ets ases s'aturarán de bramar, y no naxará cap infant.

—Y es ver, varen dir ets altres, y esclafiren de riure, ben segurs de que per set anys estávem assegurats del Judici Final.

LIV

SA BUBOTA BLANCA ⁶³

Axò era un pareier de Consell, molt poruch d'òlibes.

Un vespre passava per davant l'iglesia, y una òliba li pren es capell.

¡Ai quin retgiró que prengué! No n'hi haurien tret gota. Y, per acabar-lo d'atabacar, l'enviaren aquell vespre metex a dur una carretada de blat a Algaide.

Tremolant com una fuia de poll y no veent ni sentint mes qu'òlibes entorn seu, que s'hi afuaven per tornarli prendre 's capell, l'homo juny, y ja es partit cap a Algaide, amb un coret com una llantia.

Hala qui hala per envant, sense alè per arruxar gens ses mules, me troba un homo, que semblava mes retgirat y trastonat qu'ell.

—Germanet, demaná aquell desconegut. ¿Vaig be per anar a Sta. María?

—Si-fa, diu es pareier. ¿Y que teniu res de nou?

—Maldement no tengués tant, diu

⁶³ La me contá D. Pere Josep Mesquida, Pre. que fou devers vint anys Vicari de Consell, al cel sia ell y tots los morts. Amén.

aquell. Som de So'n Borrás, ⁶⁴ y son ven-guts una partida de lladres, y mos han robats tots quants de diners e-hi 'vía a la casa, qu'eren molts, y ben suats, jo vos ho assegur per cosa certa: y m'en vaig a donar part.

No vos dich res com se posá 's pareier, quant senti aquell manifest.

—Sobre tot, va dir, ¡y encara dirán que no hem de creure amb òlibes! Vos fas a sebre que n'hi ha 'guda una anit que m'ha pres es capell davant l'iglesia, y de Consell ensá no he trobat mes qu'òlibes. Per mi totes ses de Mallorca deven haver comparegut... ¡Sobre tot! ¡sobre tot!.. ¡Deu mos assistesca!

Es de so'n Borrás feu com que seguir cap a Sta. María, y es pareier, mes retgirat qu'un cuch, de d'allá p'es camí d'Algaire.

¿Que m'en direu? Ell com fou a ses Costes, cop en sech una bubota blanca se planta davant ell dalt es nas des carro.....

Y no fonch axò no mes; sino qu'axampla 's brassos, amb cada ma amerra ses mules per una oreia, y ses mules com cent mil llamps per aquelles costes,... volant, fent volar es carro, just si fos estat una miloca de paper.

Es pareier tot d'una que 's va veure davant sa bubota y qu'ella agafava ses oreies de ses mules y que ses mules partien de quates com a dimonis, se sentí ses ales des cor que s'acopaven, comensá a veure estels, y tots es del cel y es sol y sa lluna li entraren dins es cap, y cau d'esquena, de baticor, dins sa sarrieta. ⁶⁵

Ses mules no s'aturaren fins a n-ets hostals, remuies de suor y blanques de sabonera, amb un pentax que semblava que ses piteres s'havien d'esfondrar...

Sa bubota blanca havia descomparegut.

A n-es pareier el feren cobrar estopet-

⁶⁴ Possessió que cau darrera *So'n Seguí*, de Santa María.

⁶⁵ La que solien dur els carros de parei a n-el triángul que fan amb lo capcional els costats de l'escala com s'apleguen a n-el nas,

jantli es polsos d' aigordent; y se va veure devant un altre missatge qui estava amb ell, y dos fiis de l' Amo seu, tres caps-verjos que se serien riguts d' un enterro y qu' en feien cent per un passol allá ont la se pensaven.

Li aidaren a descarregar, y s'en tornaren amb ell, y los contá sa passada amb uns grans espants y un aborronament, com si encara se ves ses òlibes devant y sa bubota blanca dalt es nas des carro amb una ma a cada oreia de mula.

Y es beneit mai va conéixer qu' eren estats aquells tres gat-vaires que li havien feta sa farsa, de resultes d' haverlos contactat qu' una òliba li havia pres es capell devant l' iglesia.

Aquell homo que trobá y li digué alló de So'n Borrás, era s' altre missatge, que s' ho va treure des cap, y va escarnir sa veu d' un altre per que no 'l conegués.

Sa *bubota blanca* era un fii de l' Amo, que se posá una camia de sa mare, y s' embolicá una partida de muxells d' estopa p' es cap per paréixer una dona escabeiada; y botá des carro com va veure s' aubarcoch esmortit.

Y es gran biduí que, esglaiat y amb sos cabeis drets y badant uns uis com uns salers, que no s' aturava de dir:

—¿Y encara 'm dirán que no hem de creure amb òlibes! ¡Jo 'ls hi hauria volguts veure dins sa meva pell tots es qui s' en riuen!

Y aquells tres que cuidaven a fer ui de riaies com el sentien; y ell que vos assegurar que no 'n tenia cap.

LV

COM ES QUE MAI PLOU FORT DE GRECH ⁶⁶

Un día l' amo de So'n Catiu, que tenia un tai d' ecsequeiadors de Mancor, veient el cel molt ennegulat, amb un ventet de grech de lo mes xelest y que taiava sa pell, va dir:

⁶⁶ El qui m' ho contá, ho sabia de L' amo 'n Pere Jusep *Campaner* de la Creu, de Sanselles, que li succeí a ell meteix estant a So'n Catiu de Llubi.

—¡Hala, atlots, cap a *ses cases*, que s' en ve una barrumbada feresta!

—¡Ca, l' Amo! diu un d' ets ecsequeiadors.

Qui es nat ni nexará
ploure fort de grech no veurá.

—¡Oii! diu l' amo. ¿Que mos sortirás profeta ara tu?

—Profeta o no profeta, diu aquell, lo que jo vos puch dir, y m' espant que vos n' estigueu en dijú, qu' he sentit contar que, quan feu es diluvi universal, que se tapá d' aigo tot lo mon, va esser de grech que va ploure; y Deu, com va fer espassar sa gran barrumbada, va privá que tornás ploure d' aquex vent. Y es una cosa ben notada, al manco a Mancor, que no hi plou fort mai de tal vent. Porá comensar a plourehi, però no hi aferra, y aviat gira baula de tramuntana o de llevant o mes enllá.

Ets altres ecsequeiadors donaren raó a n-aquell, y l' Amo no trobá portell per ferlos contrari, y los dexá en banda, sobre tot perque li convenia mes qu' ecsequeiassen que no que li estrenguessen cap a *ses cases*.

LVI

SA TORRE DE BABILONIA

El *sen* Miquel Martí, de mal nom *Recó*, un homonet vei qu' estigué molts d' anys per missatge a ca-nostre, al cel sia ell, mos contava com érem atlots pussers que, quant ets homos feien sa torre de Babilonia per pujar a n-el cel, y que Deu les va confondre ses llengos, l' hagneren de dexar a mitjes astes perque assetsuaxí acabaren de entendrese; y es mestres demanaven una cosa y es manobres les ne duien una altre. Les deien: feis aixó; y feien tot lo contrari. Y encara s' entenien manco mestres amb mestres y manobres amb manobres, qu' armaven uns rebumboris, qu' el dimoni hi parava taverna. Y no 'n parlem

dels qui replegaven materials, que mo-
víen uns *encarnats y blaus* y unes com-
pletes de *nyich-y-nyech*, que hi porien
llogar cadiretes, y parexia que tot ha-
via de fer flamada.

Sobre tot, no hi pogueren fer feina pus
a-n aquella torre, y cadascú prengué per
son vent.

Ja la tenien tan amunt, qu' el tros qu'
encara en queda, segons deia el sen
Miquel *Recó*, en punt de migdia, dins s'
estiu, fa set hores d' ombra.

LVII

EL REI EN JAUME Y ES TEX ⁶⁷

Parex qu' el Rei En Jaume patia d'
asma, y se passava temporades a n-es
palau que tenia a Valldemossa; y, per
alenyar aire pur y ben net, s' en pujava
molts de dies a n-es *Tex*, aquell puig
altiu y soberch que empina sa seva cres-
ta devers *es coll* de Sóller, part-demunt
casi totes ses altres cucuies de sa nostra
muntanya.

Un día d' estiu, com el Rei passava
per davant *So'n Pan-cuit*, li surt un ho-
monet vei, amb un tassó d' aigo, com un
crestai, mes fresca que la neu, de sa font
de *Na Ropit*, tot dientli:

—¡Bon día tenga, senyor Rei! ¡Vet-
aquí aigo fresca, treta de sa font, de sa
meva ma! ¡La tast!.. Li assegur qu' es de
primera..!

El Rei En Jaume la tasta; la troba
bona de tot, y, *glech-glech*, fins que n'
hi hagué dins es tassó.

El Rei, tot agraït, alliberá de deume
tot aquell redol; y per això diuen que
no 'n pagaren pus en tot allò.

Mirau si va valer de molt aquell tassó
d' aigo fresca.

67 El qui m' ho contá, ho sabia de sa Madona Co-
loma de *Ca'n Niu*. Axó del mal d' asma que la tradició
popular atribueix a n-el Rei En Jaume, ho conta l' histo-
ria del nostre Rei En Sanxo.

LVIII

S' AIGO, ES VENT Y SA VERGONYA ⁶⁸

Un día aquests tres se toparen, y feren
una conversada molt llargaruda.

Com s' hagueren de separar, varen dir:

—Mos hauríem de tornar veure qual-
que pich.

—Idò mirau, diu s' aigo: a mí sempre
'm trobareu a n-es llochs mes baxos.

—Y a mí, diu es vent, sempre es segur
trobar-me a sa fuia de poll o d' om.

—Y a mí, diu sa vergonya, no hu sé
si me trobareu si mos separam, perque
qui me pert una vegada, ja no 'm torna
trobar.

ANTONI M.ª ALCOVER PRE.

REVOLUCIÓ

DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

XXXVI—*Segon siti de la ciutat; insisteix el Governador en demanar forses a la Cort, y a los Consellers relaxació de nou o deu mil florins.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors
los Conselles de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis Senyors apres
hagui scrit a vres honorables sauiesses sobre lo
insult e auolot hoc e sobre la punicio e execucio
de alguns, los pagesos ço es los rebelles e tray-
dos son venguts deuant la ciutat e aquí han stat
per spay de sis jorns talant e dapnificant alguns
blats e plantes de singulas, de que guardada la
ciutat per mi ab continua vigilia ab los homens
de honor, a suplicacio dels Jurats de aquest Reg-
ne e de alguns altres singulas per stirpar lo dan
que en los blats e plantes los dits rebelles e tray-
dos donauen he prouehit en algun tant assegurar-
los puix se desaplegassen e sen anassen en forma
que contra los dits traydos sia prouehit axi com
merexen Perque molt honorables e molt sauis

68 La 'm contá mon amich y mestre D. Tomás For-
teza, al cel sia, que la sabia d' una dona de la Ciutat de
Mallorca.

senyors prehuos tan afectuosament com puch queus placia fer tota aquella instancia ques pertany ab la Senyora Reyna e treballar ab los de la cort que los socos per mi demanat me sia prestament trames Car si yol he ab la ajuda de nre Senyor dins vn mes me tench per dit castigar e subpeditar aquells en tal manera que sera seruey del senyor Rey e beniflci de aquest Regne e vosaltres sereu pagats de vres censals car si axi nos feya no seria possible fosseu pagats de aquells, Pregantuos vullau prouehir per la costa que si fusta hi hauia que hagues portar blat a la vila de Soller que prohibiscats que aquell nos port a la dita vila sino en ciutat com molts de aquella se sien aderits a la opinio dels rebelles E placiaus fer la relexacio demanada dels deu milia florins o saltim fins a nou milia car tanta es la necessitat e messions que res noy basta, e la dita relexacio per semblant sera vtilitat dels crehedos de aquex principat Car no serueix sino en bona Custodia de la ciutat e a conseruacio de vres censals E si algunes coses molt honorables e molt sauis senyors vos seran plasents ordonats de mi lo que plasent vos sia, Scrita en Mallorques a XXIII de abril any Mil CCCC sinquanta hu

auostre honor e plaer prest lo
gouernador del Rechne de Mallorqua.»

(*Carl.ª com.ª orig.ª — 1451.*)

Ab data 25 del mateix mes, reproduhi literalment lo Governador la transcrita lletra, afehinthi sols la variant que segueix:

«La seguretat que yols hauia donada a suplicacio dels Jurats era de breus dies pero ells no han sperat aço sino que tantost la han trencada car tornantsen en llurs parroquies han robades algunes alqueries de alguns ciutadans e fins que ells veien que yo haia lo poder per exir defora may staran segurs E ordonats de mi molt honorables e molt sauis Senyors lo que plasent vos sia. Scrita en Mallorques a XXV de abril any Mil CCCC Sinquanta hu

Auostre honor e plaer prest
lo gouernador del Rechne de
mallorqua.»

(*Carl.ª com.ª orig.ª — 1451.*)

XXXVII—*Resposta dels consellers: bones paraules y promesa de fer lo que puguen.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors mossenyor lo lochtinent reyal e Gouernador e los Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorques

Molt honorables e molt sauis senyors Recbudes hauem vres letres de .XVJ. del present mes de Abril per mans dels honorables en Johan Vola e en Matheu riera per vosaltres trameses a la molt alta senyora Reyna axi per la comocio feta per los homens de la part forana de aqueix Regne de Mallorques e dels actes daquen seguits com per la crehença a ells comenada per la relaxacio que demanats de aquells .X.ª florins qui per lo present any se han a conuertir en remença dels censals dels crehadors censalistes del dit Regne domiciliats en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya segons aquestes coses e altres pus estesament son contengudes en les dites vres letres a les quals vos responem que decontinent haguem recbudes les dites letres ne scriuim a la dita senyora qui es a Vilafrancha de penades la qual per aquest negoci deu venir en aquesta Ciutat pus prest que no fahera per entendra en lo benauenir e repos de aqueix Regne E haiats per cert que nosaltres hi entendrem tant com nos sera possible com sia cosa que haiam molt a cor, del fet de la dita relaxacio dels dits .X.ª florins ne hauem comunicat ab alguns dels dits crehadors domiciliats en aquesta Ciutat e per rcho de la setmana santa non hauem puschuts hauer tants dells com volguerem pero deus migençant los haurem passades las festes de pascha e crehem que haurem tal resposta dells que vosaltres rahonablement vosen deurets contentar. E apresent nous podem scriure en altra forma de tots los dits affers per auant si a deus sera plasent vos scriurem de aço quin succehira E tengueus molt honorables e molt sauis senyors la santa Trinitat en sa proteccio e guarda Offerint nos fer per vosaltres totes coses a nosatres possibles Scrita en Barchna a .XXIIIJ. de Abril del any M.CCCC.IJ.

Los consellers de Barchna
a vre. honor apperellats.»

(*Reg. Letres closes, anys 1451 y 52, fól. 74 girat.*)

XXXVIII—*Altra carta dels Consellers en los mateixos termes de la anterior.*

«Al molt honorable e molt saui mossenyor Berenguer dolms caualler Governador de Mallorca

Mossenyor molt honorable e molt saui Reebuda hauem vna vna letra de .XXIIJ. del present mes de Abril sobre la estada que los homens de la part forana han feta prop la Ciutat talant e dampnificant blats e plantes e sobre lo socors per vos demanat E aximateix sobre la relaxacio dels .X. florins qui per lany present se han a conuertir en remença dels censals que los creadors censalistes domiciliats en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya reben sobre aqueixa Ciutat e Regne de Mallorca segons aquestes coses e altres son estesament contengudes en la dita vna letra a la qual vos responem que ja per altra nra. letra vos hauem escrit com sobre los actes fets e seguits per raho dels dits homens de la part forana ne scriuim prestament a la molt alta senyora Reyna E som auisats que per aquesta causa sa gran excellencia sera dins aquesta Ciutat diuendres primer vinent per entendre en los dits affers E nosaltres deus migencant hi farem tota aquella instancia e asistencia quens sera possible per ben auenir e repos dels dits Ciutat e Regne de Mallorca, del fet de la relaxacio dels dits X. florins hauem comunicat ab molts dels dits creadors censalistes domiciliats en aquesta Ciutat los quals se entrenyoren molt com les pagues de les pensions dels lurs censals los son tan differides car molts ni ha qui del temps que les dites pagues los son cessades son passats .VIIJ. o .VIIIJ. mesos o mes e dels dits creadors ne son moltes vidues pabills e altres qui han gran necessitat qui continuament nos son al deuant complanyent se com no han les dites pensions de que nosaltres hauem gran compacio Per ço mossenyor molt honorable e molt saui ab gran affectio vos pregam que donets obra ab tota effichacia que les dites pensions degudes sien pagades car daço que deys de la luycio nosaltres estam ab bona confiança dels dits creadors que atesa la bona intencio que han en los dits affers ells si hauran en tal forma que vos mossenyor molt honorable e los daquen obligats rahomablement vosen deurets contentar E la diuinal magestat vos tingue en sa proteccio beneuenturadament e vo-

tua Rescriuint nos ab gran confiança de quant puscham fer per vres. beneplacit e honor Scrita en Barcha. a XXVIIJ. de Abril del any M.CCCC.LJ.

Los consellers de Barcha.
a vre. honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 à 52, fol. 75.)

XXXIX—*Expedició y desjeta de'n Jacme Cadell; temor d'un nou siti de la ciutat; demanda de forces per sa defensa.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de la ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis senyors, apres haguí scrit a vres. honorables sauiesses dels actes qui occorrien per los auolots dels traydors e mals homens de aquest Regne, son acorregudes a mi algunes parroquies, les quals mostrant se esser fels, me demanaren yols donas hun cap en loch meu, qui no fos ciutada ne gentil hom de aquesta terra, ab lo qual los de les dites parroquies volien anar per resistir, e dar recapte en lo fet e rebellio dels dits mals homens, per perseguir aquells, Per la qual raho yols doni en Jacme cadell de casa mia. Lo qual Jacme ses apleguat ab molts de les dites parroquies en nombre de Mil e sinchcents homens a peu, e Cent cinquanta Rossins. Lo qual stant a Sineu los de la vila de Muro li trameteren a dir hi anas per socorrer aquella, car los rebelles e traydors los venien dessus, quils eren *ha* hun quart de legua, e lo dit cadell, per socorrer lo dit loch cuyta ab los Cent cinquanta Rossins, e Siscents homens a peu, los altres venien apres, e quan fou al dit loch de Muro vahe que lo Tort ballester ab los altres traydors, e rebelles en nombre de entorn Docents homens tirauen la via del dit loch, acorda de ferir sobre ells, e a la ferida nos troba sino ab sinch, o ab sis de casa mia, hun dels quals ni ha mort, que caygue ab *hun* Rossi, e negu dels altres pagesos qui eren ab ell no volgueren tirar *hun* passador ne donar hi *hun* cop ne costada, ans tots pleguats se son mesclats, e sen son entrats dins lo dit loch, e de hora en hora speram tornaran damunt la ciutat, e so certiffichat que dema deuen tots venir dauant aquella, la qual per la dita raho staria en perill, Per que molt honorables, e sauis senyors vos prech ab dili-

gencia vos placia entendre, e fassats ab les corts yo haia ab la Nau del senyor Rey qui es aqui, e altres fustes tot aquell socors que sia possible, o almenys al present de docents, o docents cinquanta ballesters, e Cent, o cent cinquanta rossins, e apres ab altres fustes lo altre per mi demanat per guarda de la ciutat, car ab aquell deu volent yom tinch per dit la ciutat sera guardada, e defessa E apres hauent los altres a compliment del que he demanat prouehire contra aquells en lo necessari en castiguar, e subpeditar los. Los trescents Rossins molt honorables, e molt sauis senyors sien lansa en ma, e be apunt, e en cubertats tants com fer se puscha per causa de la gent a peu, Car daçi auant no he speransa per miga algu sino per forsa reduhir, e tornar los a la fidelitat a la qual son tenguts al senyor Rey. En les altres coses ordenats molt honorables, e sauis senyors de mi lo que placent vos sia, Scrita en Mallorques a dos de Maig any Mil CCCC Siquanta hun., placiaus senyors que vullats trame tre la prouisio de la relexacio dels X.^m florins de la quitacio per aquest any, car jur vos quels ha uem be necessaris, e ara nous cal estar en dupte que hun diner sen conuertescha en alre, sino en deffensio, e custodia de la Ciutat, e de vres censals, Scrita vt supra.

aure honor e plaer prest lo
gouernador del Rechne de
mallorqua.»

(*Carl. com. orig.*—1451.)

XL—*Letra dels Jurats als consellers repetint les noticies ja donades pel Governador y les demandes de auxili.*

«Al molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables e molt sauis Senyors vra. letra hauem rebuda data e XXIIIJ. del mes propessat de la qual hauem hahuda sobirana consollacio per la bona oferta per vres. sauiesses feta de treballar en lo socors per nosaltros demanat per los aualots del present Regne, auisant vres. sauiesses com nouament lo Magniffich Governador del present Regne ha tremes hun lochtinent seu en les parts foranes a raquesta de als cuns homens de aquelles per pendre als cuns dels principals dels

aualotadors, Los quals no obstant que eran guiats hauien fetes moltes nouitats, e excessos, Lo qual lochtinent hauia replegats circa de .MD. homens e de .CLXX. en .CLXXX rossins de les parts foranes, E daltra part hun apellat Simon tort *alias ballaster* (1) lo qual es cap dels dits aualots ses aplagat ab .CC. homens e ab .XXV. o XXX. rossins, e encontrant se ab lo dit lochtinent lo qual se atroba auansat ab .DC. homens e ab los dits rossins han farit ab aquell, e han lo desbaratat e aço per falta de la gent qui era ab ell que no han fet algun asfors, ans se son aiustats ab aquells del dit ballaster los quals tots temps speram de continent vendran contra la present Ciutat en faran venir daltres de la islla, Entant Senyors molt honor.^{les} que si prestament no hauem lo socors per nosaltros demanat, e per lo qual, e aximatex per la relaxacio de la rempso dels .X.^m florins hauem trames aqui en Johan Vola e Matheueria, certament aquesta Ciutat es en tan gran perill que bonament nos pot a vres reuerencies explicar. Per tant molt hon.^{les} Senyors vos pregam tant afectuosament com podem, vos placie donar obra de vra. part que de continent sens alguna trigua, haiam lo dit socors e adiutori per nosaltros demanat, e relaxacio dels dits .X.^m florins per aquest any, e encare virtualles aquelles que sie possible, com ne siam prou freturosos. Notifficant vos mes auant, com en la setmana santa del port pe Alcudia sic ha pertit hun lahut ab certs homens de la voluntat e pertida del dit tort ballaster, Dubtam nos ne sien anats en Proensa, E tingueus Senyors molt honorables la Sta. trinitat en sa proteccio e guarda, Scrita en Mallorques dicmenge a dos del mes de Maig del any .M.CCCCL hun

A tota vra honor aparallats los Jurats
de la vniuersitat de la Ciutat e islla
de Mallorques.»

(*Carl. com. orig.*—1451.)

(1) Al veure que 'l senyor Quadrado, en sa esmentada monografia «*Forenses y ciudadanos*,» fixa que 'l motiu ó *alias* d' en Simon Tort Ballester, famós capitost dels insurgents mallorquins, era 'l de Tort, ne tinguérem cert dubte, en rahó a que 's consigna després del nom de fonts y a que en bona lógica y segons costum antigüissima, l' *alias* no s' anteposa may al cognóm. La precedent cita dels Jurats de la Ciutat de Mallorca, creyéum que vé a confirmar plenament nostra opinió.

XLI—*Delliberació sobre els fets de Mallorca en la Cort de Catalunya y en el Consell de Barcelona.*

«Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab lo Concell de XXIIJ. promens elegits per raho de la Cort qui de present se seubre en lo principat de Cathalunya.»

(Dijous, 6 de Maig de 1451.)—«... E aqui fou exposat per lo honorable mossen farrer nicholau de galbes vn dels dits honorables consellers en nom de tots com la senyora Reyna qui vuy es en aquesta Ciutat hauia appellats a ells Consellers e molts de aquells qui entreuenen en la dita Cort, e qui son en la present Ciutat, e la dita senyora los hauia manifestat com lo Regne de Mallorques per la gran diuisio qui es entre los de la Ciutat, e los forans es en punt de perdicio, e los dits forans son inobedients a la senyoria en tant que si noy es prouehit, es en punt de venir a vn gran infortuni, E la dita senyora pregaua los demunt dits ques donas loch quey fos feta alguna pertinent prouisio, e pertant com la dita senyora es indisposta aquells qui aqui eren se appartaren per deliberar sobre les dites coses sobre les quals foren moguts alguns motius, E ells Consellers retenguereisen deliberacio per tant que ho posseussen notiffiquar al present concell a fi que per aquell hi fos deliberat E perço com los dits mossen Johan de Marimon mossen Johan lull, e mossen guillem de busquets Sindichs de aquesta Ciutat, ⁽¹⁾ hauien comunicat de les dites coses ab alguns dels Sindichs de les vniuersitats Reyals qui vuy son en aquesta Ciutat fou mogut que fora espedient que los dits Sindichs diguessen que hauien pensat en los dits affers, E de fet lo dit mossen Johan de Marimon en nom seu, e dels dits altres Sindichs de aquesta Ciutat, dix que apres que los dits honorables Consellers, e los altres qui foren en lo Concell de la dita senyora sen foren partits ells Sindichs, e los altres Sindichs de les altres vniuersitats Reyals qui son presents en aquesta Ciutat se aplegaren al dit Monastir de santa Anna ⁽²⁾, e aqui comunicaren de les dites coses, E donauen en oppinio que attes que la dita Cort nos pot celebrar fins lo primer die de Juny primer vinent, que a present fossen

fets per los dits affers les prouisions següents, ço es que fossen elegides persones de quescun dels estaments per deliberar en los dits affers, e que crehien que seria espedient, que per part del principat de Cathalunya fossen tremeses prestament algunes persones al dit Regne de Mallorques, per assossegar e mitigar los habitants en aquell Regne, e que fossen hauts, e acordats alguns ballesters quiy passassen per deffensar la Ciutat, car si aquella se perdia tot seria destrohit, E aximateix que secretament fos trames algu a Massella per sentir si res si mou, Per tant com los forans cominen ques donaran al duch Rayner, E proposades e seguides les dites coses, los del present Concell loaren los dits motius explicats per lo dit mossen Johan de marimon, e fou deliberat per lo dit Concell, que es espedient que los de la Cort qui son presents en aquesta Ciutat se appleguen, e que sien elegides algunes persones dels estaments qui haien carrech de comunicar dels dits affers, afi quey puxe esser prouehit prestament, ...»

(Reg. *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól. 38.)

XLII—*Carta de creensa de Antoni Brondo, nou sindich tramès pels Jurats als Consellers de Barcelona.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables e sauis senyors, Ja per altra hauem scrit los dies passats a vres sauiesses los avalots e insults dels homens de la part forana de aquesta islla per los quals, com tot die se agreugen, nos coue nouament informar vres. sauiesses, e sollicitar e instar lo subsidi e adiutori per nosaltres demanat per lo qual trametem aqui lo honorable Nanthoni brondo ciuteda daquesta Ciutat, donador de la present al qual vos placie sobre les coses a vres. sauiesses per nra. part explicadores, donar fe, e creensa E tingueus la sta. Trinitat en sa continua proteccio e guarda, Scrita en Mallorques digmenge a VIIIJ.º del mes de Maig del any. M.CCCC. Sinquanta hun

A tota vre. honor apparallats los jurats de la vniuersitat de la Ciutat e Regne de Mallorques»

(*Carl. com. orig.*—1451.)

(1) En la Cort de Catalunya.

(2) Hont devia celebrarse dita Cort.

XLIII—*Narració dels fets: exida de moss. Cadell; tercer siti de la ciutat; brega dels Tints; demanda urgent de socors.*

«Als molt honorables senyors e de grans sauiesses los Consellers de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis Senyors per altra he certificades vres. honorables sauiesses com per raho dels actes qui ocorrien per los auolots dels rebelles de les parts foranes a peticio de algunes viles mostrantse esser fahels a la Magestat Reyal yols hauia dat en Jacme cadell per capita e llochtinent meu per perseguir los dits rebelles e metrels en ma mia morts o vius exint de ciutat ab vint rossins entre meus e daltres e essent a Sineu sera aplegat ab molts de les dites parroquies en nombre de mil sinhcents a peu e cent sinquanta rossins E aximatex com a peticio dels habitants de la vila de Muro a la qual venien los rebelles cuyta ab cent rossins e siscentos homens a peu los altres venints apres per socorrer aquella, E mes com lo dit lochtinent meu feri en los dits rebelles qui eren en nombre de entorn docents pensant que los pagesos qui eren en sa companyia fessen lo que ell ordonaria e manaria. E a la ferida com nos troba sino ab los de casa mia e deu o dotze dels pagesos sens que tots los altres no volgueren tirar vn passador ne darhi vn colp ans tots plegats sen eren entrats en la dita vila de Muro hon lo dit lochtinent meu se retrague Pregantvos fessets ab les corts yo hagues lo socors en aquella per mi demanat segons en la dita lletra pus llargament es contengut, Apres molt honorables e molt sauis Senyors de totes les viles e parroquies de les parts foranes se son aiustats molts e de fet dema haura vuyt jorns vengueren a la Reyal hon han posat citi contra la ciutat e han trencades les aygues perco que la ciutat nos pogues ajudar de aquelles per molre ne en altra manera pero de continet yo prouehi e doni recapte en tants molins de sanch que sufficientment basten a dar recapte a la ciutat de multures E hauem prouehit en Barberia e en altres parts per virtualles pero ates que lo temps es incert com les haïam hauer per mar seria necessari que aximatex fossem prouehits de aquexes parts e socorreguts de tantes virtualles com sia possible car de fet seran pagades a aquells de qui seran, Despushir los rebelles vengueren fins prop del mur de la ciutat ço es

als tints per pendre e robar los draps e tot ço que en aquells era. E de fet yo fiu exir alguns de la ciutat per guordar ço que en aquells era hon hagueren certa brega entant quen son stats nafrats molts dels dits pagesos en son stats morts quatre o sinch E dels de la ciutat ni ha haguts de nafrats alguns pero no han perill Incessantment han fet e fan gran mal e dan per tota la orta Perque molt honorables e molt sauis Senyors vos prech perço com es necessari que prestament yo haia lo dit socors de cent sinquanta o docents rossins be a punt e los rossins que poran hauer cubertes quen porten e docents o trecents ballesters bons e be apunt Car ab aquets entretant que los altres trigaran a venir per mi demanats yo tendre la ciutat be segura els fare lleuar de lla hon son e encara los assaiare de castigar e destrohir axi com merexen E de aço vos placia prouehir ab los de la cort e darhi presta conclusio car la despesa es poqua e fersen ha gran seruey al Senyos Rey e axi matex sera conseruacio de vres. censals E aximatex vos prech que prestament trametats la prouisio de la relexacio dels deu milia florins que tantes son les despeses que res noy basta. E si apresent vres. censals no son pagats queus placia prestarhi paciencia que per auant acompliment vos seran pagats sens perdre res, la hora que haurem potencia per castigar e punir los rebelles qui no volen pagar ço que totes les parroquies son tengudes als drets de la consignacio qui serueix per pagar vres. censals E si algunes coses molt honorables e molt sauis senyors vos son plasents yo fer puxa ordonats de mi lo que plasent vos sia Scrita en Mallorques a deu de Maig any Mil CCCC Sinquanta hu

auostre honor e plaer prest lo
gouernador de mallorqua.»

(*Carl. com. orig.*—1451.)

XLIV—*Acort del Consell de Barcelona de acudir a la Reina per fer acceptar al Arquebisbe de Tarragona y al Comte de Prades el venir a Mallorca a pacificar les disencions.*

«Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab los .XXIIII. promens elegits per raho de la Cort de Cathalunya mudada per celebrar aquella en aquesta Ciutat.»

[Dimecres 12 Maig 1451]—«...Aqui fou exposat per lo honorable mossen Ffarrer nicholau de galbes vn dels dits Consellers en nom de tots

com los del present concell son ja informats de la discrasia qui es dels habitants en la Ciutat de Mallorca ab los forans de aquell Regne, segons es largament especificat en altre concell tengut e atras continuat a .VJ. del present mes de Maig, e com los de la dita Cort deputats per los dits effers, e per prouehir en aquells es estat pensat que per reposar les dites coses entre los altres hi fossen tramesos lo senyor Archabisbe de Terragona, e lo Comte de Prades, attes que son persones pesades, e qui aprofitarien molt als dits affers, pero ells se escusen molt de anarhi, E los honorables mossen Johan de marimon e mossen Johan lull qui son dels Sindichs de aquesta Ciutat, e ab altres han carrech dels dits affers son venguts a ells consellers dient los que per benauenir dels dits affers, seria espedient que ells consellers anassen a la senyora Reyna per supplicarla que vulle pregar los dits senyor Archabisbe e comte de prades que vullen acceptar lo dit carrech de anar als dits Ciutat e Regne de Mallorca, pero ells consellers no ho han volgut emprendre sens consentiment e voluntat del present concell de .XXIIIJ.»—«...E proposades les dites coses per lo dit concell fou deliberat, que los dits Consellers vaien a la dita senyora per la dita raho, e la supliquen segons demunt es especificat.»...

(Reg. *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól 42 girat.)

XI.V—*Diferencies entre la Reina y el Consell de Barcelona y les Corts de Catalunya en la elecció de persones per enviar a Mallorca.*

«Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab los .XXIIIJ. promens elegits per raho de la Cort de Cathalunya mudada e prorrogada en aquesta Ciutat per raho dels affers de Mallorca.»

«Dijous a .XIIJ. de Maig del any MCCCCLJ. En la casa appellada de Concell de .XXX.º aiustats a Concell per les coses deuall scrites, los honorables Consellers ensemps ab la maior part del Concell de .XXIIIJ. promens, elegits per reho de la Cort de Cathalunya prorrogada e mudada en aquesta Ciutat, la qual maior part foren los següents, ço es los honorables mossen Guillem dez Soler, mossen Jacme Ros, mossen Bertran dez vall, mossen Francesch lobet, mossen

Phelip de Farrera, Jofre Siruent, Bertran torro, Barthomeu de lobera, Ramon amat, Johan farrer notari, gabriel bofiy notari, nicolau pellicer especier, Johau farrer tintorer de lana, e ypolit torroella ballester E aximateix foren presents en lo dit Concell los honorables mossen Johan de marimon e mossen Johan lull qui son dos dels Sindichs de aquesta Ciutat qui entreuenen en la dita Cort, E aqui fou exposat per lo honorable mossen farrer nicholau de galbes vn dels dits Consellers en nom de tots, com la deuytana elegida per los estaments de la Cort hauien elegits per anar a Mallorca, e per reposar aquell Regne los senyors Archabisbe de Terragona, Comte de Prades, e mossen Johan de marimon e per part de la dita deuytana tres dells eren anats a la senyora Reyna per notificarli ho, la qual los ha significat que no ho ha per agradable, e aximateix ha trames per ells Consellers, e hals notificat que per benauenir del dit Regne de Mallorca, e repos de aquell, la dita senyora hauia deliberat, que per part de sa senyoria fossen trameses al dit Regne de Mallorca lo honorable mossen Andreu de biure, o mossen Johan çabastida cauallers acompanyat de algun jurista, e per tant com sa excellencia ha gran necessitat e noy pot supllir que per les despeses hi fos bestret per la terra, E proposades les dites coses, e apres recitats per lo dit mossen Johan de marimon los colloquis qui seren seguits entre los dels estaments per aquest negoci, fou deliberat que los dits Sindichs sen anassen decontinent a la dita deuytana, e ques empenga que en tot cas vagen prestament, e en nom del principat los dits senyor Archabisbe, Comte de Prades e mossen Johan de marimon, car sens dupte aquest es lo cami per lo qual los dits affers de Mallorca deuen venir a bon port, e si en aquesta forma se pora concordar en la deuytana que decontinent per part de aquella sien trameses alguns a la dita senyora supplicant la que do obra que prestament los dits senyor Archabisbe, Comte de Prades e mossen Johan de marimon vagen al dit Regne de Mallorca per los dits affers, E si la dita senyora hi volra trametre altres que sa senyoria do compliment a les despeses quis faran per la dita raho, E en cas que los dits senyors Archabisbe, Comte de Prades, e mossen Johan de marimon hi vagen lo dit concell fou de intencio que tentost sian acordats .D. homens qui apres dells pertesquen per anar al dit Regne, e

per guardar la dita Ciutat de Mallorca, E apres lo dit die mateix desaplegat lo dit Concell vingueren als dits honorables Consellers de part de la dita senyora Reyna los honorables mossen Andreu de biure, e misser ffradcesch castello, dients que volien parlar ab los dits Consellers presents los dits .XXIIIJ. los quals decontinent foren appellats, com la maior part fos encara dins la casa del concell, E tots los demunt dits aiustats en la dita casa de .XXX.^{te} exceptats los dits Johan farrer tintorer de lana e Ypolit torroella, qui ja sen eren anats, pero per donar compliment a la .XXIIIJ. fou appellat e vengut al dit loch en Pere seguda sabater, qui es dels dits .XXIIIJ., E aqui fou exposat per lo dit honorable mossen farrer nicholau de gualbes Conseller, com aqui eren venguts per part de la dita senyora Reyna per parlar ab ells Consellers, e ab los dits .XXIIIJ. los dits honorables mossen Andreu de biure, e misser ffrancesch castello, qui aqui eren presents per comunicar dels dits affers de Mallorca, E de fet los dits mossen Andreu e misser ffrancesch la vn apres laltre faheren lur rahoament contenint en affecte com aquesta Ciutat es la principal del principat de Cathalunya, e que los princeps, e Reys de Arago la acostumen de demenar de Concell, e que la senyora Reyna en aquests affers de Mallorca, en que va tant los vol demanar els demana de concell, e jatsia en la setmana santa la dita senyora e ells consellers, e los estaments del dit principat, e apres per moltes altres jornades sien estats auisats dels dits affers de Mallorca, e com raquiren gran prouisio e presta, car estiga en perill de destruccio, e fins aci no si ha prouchit, e perço la dita senyora pregaua a ells dits Consellers e concell de .XXIIIJ. quey volguessen entendre e dar Concell a la dita senyora en los affers, E fet lo dit rahoament los dits mossen Andreu de biure, e misser ffrancesch castello se apartaren en lo verger, E sobrevingueren los dits mossen Johan de marimon, e mossen Johan lull, e faheren relacio en lo dit concell com la dita deuytana dels estaments era estada concorda segons lo dit concell de .XXIIIJ. demunt hauia deliberat, e que hauien trameses tres dells per notifficar a la dita senyora com la dita deuytana era de intencio que los dits senyor Archabisbe Comte de Prades e mossen Johan de marimon anassen al dit Regne de Mallorca per reposar

aquell, car aquest era lo cami saludable per venir a bon port los dits affers E si la dita senyora hi volia trametre altres que era en sa potestat, mas la dita deuytana era de intencio que la dita senyora donas recapte a les despeses qui sen haurien a fer., E seguides les dites coses per lo dit Concell fou deliberat que ab aquelles pertinents paraules que sera vist al dit mossen farrer nicholau de gualbes conseller, fos respert als dits mossen Andreu de biure, e misser ffrancesch castello qui eren aqui en nom de la dita senyora que ells dits Consellers consellauen a la dita Senyora e lo dit Concell ne era de aquella intencio, que la dita senyora donas obra ab efficacia que los dits senyor Archabisbe, Comte de Prades, e mossen Johan de marimon, anassen prestament al dit Regne de Mallorca, per los dits affers, E exits del dit Concell los dits mossen Johan de Marimon, e mossen Johan lull, e tornats eu aquell los dits mossen Andreu de biure, e misser ffrancesch castello, lo dit mossen farrer nicholau de galbes Conseller feu vn bon rahoament per lo dit negoci, e dix en effecte als dits mossen biure, e misser castello, ço que per lo dit concell fou vltimadament deliberat, E los dits mossen biure, e misser castello digueren quen farien relacio a la dita senyora, E en aquesta forma hac fi e conclusio lo present Concell.»

(Reg. de *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól. 43 girat.)

XLVI—*Insistexen los del Consell y de les Corts de Catalunya en la designació de les persones per ells proposades.*

«Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab los .XXIIIJ. promens elegits per raho de la Cort de Cathalunya prorogada e mudada en aquesta Ciutat »

(Dissabte 15 de Maig de 1451)—«... Aqui fou exposat com la deuytana dels estaments del principat hauien pensat, que ates que per part de la senyora Reyna lus era dit que sa excellencia era contenta de la eleccio feta per la dita .XVIIJ.^a del Reuerent Archabisbe de Terragona, Comte de Prades, e mossen Johan de marimon, per anar a Mallorca, e per entendre en reposar aquell Regne, pero que lo dit Reuerent Archabisbe pose algunes difficultats, E de aço la dita senyora fa fer

actes, E per tant que aparega de la diligencia del Principat fou ordonada certa cedula responsiua per la dita senyora que sia de sa merçe que don obra que prestament los dits tres elegits partescan, E ab certes protestacions ofer la dita .XVIIJ.^a que lo dit principat pagara les despeses segons en la dita cedula es contengut, la qual cedula fou legida en lo present concell,»—«... E proposades les dites coses, e lesta la dita cedula per lo present concell fou deliberat, que la dita cedula era bona, e que per la dita .XVIIJ.^a fos presentada a la dita senyora, E axi ne fou donat carrech al honorable mossen Johan lull, vn dels Sindichs de aquesta Ciutat, qui era present en lo dit Concell, E que lo dit mossen Johan lull fos esperat per ferne relacio al dit concell, lo qual entretant nos deseplaga, E apres aquell die mateix sens molt tardar torna lo dit mossen Johan lull al dit Concell e feu aqui relacio com la dita .XVIIJ.^a era estada ab la dita senyora Reyna supplicantla que donas obra que los dits tres elegits anassen al dit Regne de Mallorca per la raho demunt dita, E la dita senyora se hauia fets venir los dits reuerent Archabisbe de Terragona e Comte de prades, pregant los ab gran instancia que prenguessen lo dit carrech, e lo dit Reuerent Archabisbe se excusa que ell noy podia suplir, allegant algunes difficultats qui li obstauen, lo dit Comte dix que era prest, E per aquesta causa lo estament ecclesiastich hauia dit pus axi era que micer ffrancesch des pla canonge de la Seu de aquesta Ciutat hi anas per conseller, e la dita senyora dix que aximatex volia quey anas per conseller algun jurista per ella elegidor E sobre aquestes coses lo dit Concell de .XXIIIIJ. delibera que lo dit acte per que son elegits los demunt dits es tal que no han necessari concell, e si lo dit Reuerent Archabisbe noy va, e lo estament ecclesiastich volra elegir altre que ho façe, e lla on non vulle elegir que baste quey vagen los dits Comte, e mossen Johan de Marimon, E de aquesta intencio ne fou lo dit Concell de .XXIIIIJ.»...

Lo dimars 18 del mateix mes, torná a aplegarse 'l Concell damunt dit,—«E aqui fou exposat per lo honorable mossen Bernat farrer vn dels dits Consellers en nom de tots, com per los .XVIIJ. dels estaments del principat era estat deliberat, que pus lo Reuerent Archabisbe de Terragona se excusaua per certes rahons de no anar al Regne de Mallorca, que en nom de deu

hi anassen lo Egregi Comte de prades, e lo honorable mossen Johan de marimon, E per part de la senyora Reyna eren estades posades certes instruccions per los dits dos missatgers les quals foren legides en lo present Concell, E aximateix hi fou posat com era estat mogut entre los dits .XVIIJ. dels estaments que los dits missatgers haien per salari, ço es lo dit Comte a raho de .XV. florins, e lo dit mossen Johan de marimon a raho de .V. florins lo jorn e per tant com la dita Cort no comença fins lo primer die de Juny primer vinent, e nos poria fer alguna cautela per los dits salaris, que era acordat que algu bestragues la quantitat necessaria per los dits salaris, e la hora que la dita Cort se celebrera axi aquells dels estaments com del present Concell donen obra que la dita Cort faça pagar los dits salaris per los diputats del general de Cathalunya E proposades [e] esplicades totes les dites coses per lo Conçell fou deliberat que les dites instruccions son bones e ben posades, e que lo fet dels dits salaris en la forma demunt dita es rasonables,»

(Reg. de *Deliberacions*, anys 1450 á 52, fols. 47 girat y 48 girats.)

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

TRANSACCIÓ

SOBRE LA SUCCESSION EN EL REGNE DE MALLORCA, PER MORT SENS INFANS DEL REY EN SANXO, ENTRE ELS REYS JAUME II D' ARAGÓ Y JAUME III DE MALLORCA, PUBIL Y EN MOM D' AQUEST FELIP, EL SEU ONCLE Y TUTOR

In Xpi. nomine. Noverint universi quod cum post decessum serenissimi principis domini Sancii, bone memorie, Majoricarum Regis, comitis Rossilionis et Ceritanie et domini Montispesulani, sine liberis decedentis, excellentissimus dominus Jacobus Dei gratia Rex Aragonum assere-ret regnum comitatus ac dominium Montispesulani predicta, nec non baronias Homeladesii et Carladesii, ad ipsum fore devolure et devolvi debere ex vi substitutionis apposite per clare memorie dominum Jacobum Regem Aragonum avum suum in suo ultimo testamento; et e contra honorabilis dominus Philippus de Majoricis, thesaurarius turonensis, et patruus magnifici domini Jacobi, filii incliti domini infantis Ferdinandi de Majoricis bone memorie, quem dictus dominus Sancius in suo testamento sibi heredem universalem instituit, diceret, nomine tutorio supradicto,

nullum jus prefato domino Regi Aragonum ex dictis substitutionibus competere in regno et terris supradictis, in casu jam dicto; et tam dictus dominus Rex Aragonum quam dictus dominus Philippus tutor predictus, plura et varia juris consilia a multis magne auctoritatis viris in jure peritis super dicte questionis efficacia habuissent, ex quibus apud partes predictas exorta essent dubia plurima, propter que eis dignum et rationi consonum vissum fuit questionem ipsam per viam transactionis et amicabilem compositionis potius dirimi quam juris rigoris et litium amfractibus agitari; dictus etiam dominus Rex Aragonum attento vinculo sanguinis quo prefatus dominus Jacobus, per dictum dominum Regem Sancium institutum, sibi plurimum jungitur, et quod regnum et domus Majoricarum processit a regno et domo Aragonum, quodque regnum et terre predictae e rebus sic pendentibus destructioni et vastationi parantur, quas in parte jam etiam subierunt, quod ipse dominus Rex Aragonum vitare tenetur eo quia pro ipso tenentur in feudum, sicut in instrumentis super hoc confectis plenius continetur; ob honorem etiam prefati domini Philippi tutoris, qui super hiis plurimum laboravit ipsiusque presentia apud civitatem Cesarauguste non sine magno persone sue labore adivit; motus ex causis premissis, volens in dicte questionis sublacione generose et benigniter se habere, viam pietatis et mansuetudinis erga dictum dominum Jacobum, qui pupillus est, assumens potius quam rigoris; memoratus etiam dominus Philippus tutor predictus cupiens in tanto dubio et litis discrimen fugere omnes litis amfractus et omnem materiam questionis, ac jamdictum dominum Jacobum ejus pupillum in tuto ponere super jure regni et terrarum predictorum, per viam transactionis et compositionis elegit questionem tolli premissa. Propterea partes jamdicte, mote ex dubiis et causis premissis et eorum singulis, visis etiam et inspectis ac cognititis verbis testamenti dicti domini Jacobi felicis recordationis Aragonum Regis ex quibus movebantur dubia supradicta, ad transactionem et amicabilem compositionem super dicta questione venerunt sub forma inferius annotata, videlicet: Quod dictus dominus Rex Aragonum ex causa transactionis hujusmodi, pro se et omnibus heredibus et successoribus suis imperpetuum, diffinitivit atque remissit gratis et spontanea voluntate memorato domino Jacobo pupillo licet abtenti, et ejus nomine dicto domino Philippo ejus tutori presenti, et mihi notario infrascripto tamquam

publice persone recipienti pro eodem domino Jacobo et omnibus masculis descendentibus ex recta linea a dicto Jacobo Rege Majoricarum clare memorie avo dicti domini Regis Majoricarum nunc regnantis, omne jus quodcumque eidem domino Regi Aragonum competat et competere vel competisse dici posset ex vi dictarum substitutionum in regno et terris predictis, pro eo quia dictus dominus Rex Sancius sine liberis decessit; salvo et retento expresse ipsi domino Regi Aragonum et suis successoribus perpetuo, quodcumque jure ex earumdem vi substitutionum sibi decetero competituro ex aliquo adveniente casu, quo dicte substitutiones pro parte dicti domini Regis Aragonum vel suorum heredum ac successorum vendicant sibi locum, quibus per presentem diffinitionem, factam per eum in casu premissis quod dictus Rex Sancius sine liberis decessit ut premittitur, renunciare vel renunciasse non intendit tacite vel expresse, immo sibi et successoribus suis, et dicto domino Jacobo Regis Majoricarum et suis, adveniente casu deinceps, vicissim, remaneant in omnibus et per omnia semper salve. Et vice versa dictus dominus Philippus tutor qui supra, recognoscens utilitatem dicti pupilli cujus tutela gerit in premissis et infrascriptis, consideratis negotiis et rerum qualitatis evidenter versari, habita in hiis deliberacione plena et tractatu, remissionem et diffinitionem jamdictas nomine dicti pupilli et auctoritate tutele jam dicte, ipsi domino Regi Aragonum et eis successoribus in perpetuum actiones quascumque competentes dicto domino Jacobo ejus pupillo ratione nominis seu debiti in quo dictus dominus Rex Aragonum se obligavit cum instrumentis publicis ejus sigillo pendenti munitis, in quantitate xxv. millia librarum Barchinone, quas sibi mutuavit pro expeditione acquisitionis insule Sardinie, et in eo quod dictus Rex Sancius expendit pro armata viginti galearum quas armavit pro dicte insule Sardinie acquisitione ultra tempus quo eas armatas tenere concesserat, haberet solvere dictus dominus Rex Aragonum, ad quamcumque summam ascendat quantitas supradicta; pro quibus quidem quantitibus certis et incertis prefatus dominus Rex Aragonum obligavit dicto domino Regi Majoricarum potestates quas sibi dare tenebatur sub certa forma de regno et terris predictis et obsides inde dedit et bona sua etiam obligavit pro ut in instrumentis inde confectis plenius continetur, a quibus quidem debitis et omni obligatione speciali sive reali quibus dictus dominus Rex Aragonum vel sui

essent pro predictis et ratione premissorum vel alia quacumque causa debitorum, cum cartis vel sine, in aliquo obligati, ipsum, et obsides etiam pro premissis datos, ex causa transactionis premissis et auctoritate dicte tutele, liberavit expresse et liberos et quitios apellavit, volens et expresse consentiens quod instrumenta quacumque super premissis vel quibuscumque aliis debitis seu obligationibus debitorum confecta, in quibus dictus dominus Rex Aragonum et sui vel obsides supradicti reperiantur in aliquo obligati, cassa et vana decetero maneant et nullius omnino momenti. Promittens etiam nomine antedicto quod instrumenta ipsa dicto domino Regi Aragonum restituet ad cautelam quam primum illa habere poterit. Volens etiam et consentiens ex causa dicte transactionis, quod non obstantibus instrumentis predictis et obligationibus eis contentis, ipsi domino Regi Aragonum et suis sit decetero facultas libera potestates pro predictis obligatas, ut premititur, petendi et apprehendendi, prout ante dictam obligationem sibi melius compete-
bat. Promissit etiam dictus tutor se facturum et curaturum cum effectu quod, quam primo sibi possibile fuerit, facient quod dictus dominus Jacobus Majoricarum Rex veniet personaliter coram presentia domini Regis Aragonum, pro faciendo sibi homagio et recognitione et recipiendo ab eo investituram pro et de regno comitatibus et aliis que ab eo tenet in feudum, secundum formam convenientiarum initarum inter dictum dominum Regem et dictum dominum Sancium bone memorie Majoricarum Regem, cujus est heres dictus dominus Jacobus Majoricarum Rex, ipsasque convenientias secundum formam premissam etiam renovabit. Et ut inter domum Aragonum et domum Majoricarum clara amicitas elucescat et indissolubile amoris vinculum prestante Altissimo perseveret, convenerunt dictus dominus Rex Aragonum et inclitus dominus infans Alfonsus ejus primogenitus ex parte una, et dictus dominus Philippus curatorio nomine quo supra, ex altera, quod inclita domina infantissa Constancia jam dicti domini infantis Alfonsi nata, prefato domino Jacobo Regi Majoricarum in matrimonio jungatur, interveniente dispensatione domini Summi Pontificis, prout decet; ad cujus perfectionem, quia impediens etatis predictorum qui matrimonio jungi debent, procedi non potest ad presens, prefati dominus Rex Aragonum et dominus infans Alfonsus ejus primogenitus promisserunt per firmam et sollempnem stipulationem jam

dicto domino Philippo tutorio nomine quo supra, presenti, et michi notario infrascripto tamquam publice persone, recipienti pro dicto domino Philippo et omnibus quorum interest vel interesse poterit, se facturos et curaturos cum effectu quod quando predicta domina infantissa Constancia erit etatis xij. annorum contrahet matrimonium per verba de presenti ipsumque in facie ecclesie sollempnizabit cum predicto domino Jacobo Majoricarum Rege secundum ecclesie instituta. Et versa vice idem dominus Philippus tutorio nomine predicto, promissit per firmam et sollempnem stipulationem dicto domino Regi Aragonum et domino infanti Alfonso, presentibus et recipientibus, se facturum et curaturum cum effectu quod prefatus dominus Jacobus Rex Majoricarum quando dicta domina infantissa Constancia erit etatis xij. annorum, contrahet cum ea matrimonium per verba de presenti ipsumque in facie ecclesie sollempnizabit secundum ecclesie instituta. Pro cujus rei firmitate dicti dominus Rex Aragonum et dominus infans Alfonsus tradiderunt, arrarum seu pignorum nomine et eo modo quo melius de jure valere possunt, jam dicto domino Philippo recipienti nomine tutorio supradicto, castro de Pons situm in comitatum Urgelli, et de Pontonibus et de Begur sita in diocesis Gerundensis, cum omnibus juribus et pertinentiis ipsorum castrorum ad eos spectantibus quoquo modo; pro quibus castris dicti dominus Rex et dominus infans promisserunt dicto domino Philippo quod facient coram eo presencialiter venire castlanos qui castra ipsa pro eis tenent in feudum, ipsosque ab homagio et omni fide pro quibus predictis castris tenentur eosdem absolvent, et facient cum effectu quod ipsi castlari recognoscent dicta castra pro dicto domino Philippo tenere decetero pro predictarum securitate, sibi que homagium certum(?) facient et venient in sui veri vassalli; et quousque predicta sint completa predicti dominus Rex et dominus infans constituerunt interim castra predicta se possidere nomine ipsius domini Philippi, et voluerunt et consenserunt expresse quod si forte aliquo casu, quem Deus avertat, staret pro parte domini Regis et domini infans vel etiam per dictam dominam infantissam Constantiam, ex quo ipsa pervenisset ad etatem duodecim annorum, quin dictum matrimonium sequeretur, castra predictorum arrarum seu pignorum nomine data essent dictis domino Regi et domino infanti amissa et dicto domino Philippo nomine quo supra acquisita. Simili modo prefatus dominus Philippus eodem

nomine sepedicto, tradidit arrarum seu pignorum nomine, dictis domino Regi et domino infanti Alfonso, castrum de Querolio situm in Ceritanie, et castrum de Belver situm in Beridano, et castrum de Pollentia situm in insula et regno Majoricarum, promittens quod dicta castra tradet videlicet castrum de Pollentia Ferrario Aragonesei habitatori ville Pollentie, et castrum de Belveer Raimundo de Villacurba, et castrum de Querolio Bernardo de Villacurba, et quod homagium facient dictis domino Regi Aragonum et domino infanti, et certi(?) sui vassalli venient, volens et consentiens dictus dominus Philippus nomine quo supra quod dicti Ferrarius, Raimundus et Bernardus, quibus castra predicta comittentur, teneant ex tunc ea pro dictis domino Rege Aragonum et domino infante Alfonso ad expensas dicti domini Philippi. Acto tamen inter jam dictas partes et expresse convento quod habita plena possessione per dictum dominum Philippum de Comitatu Rossilonis, possit idem dominus Philippus, loco alterius ditorum castrorum de Querolio et de Belveer, assignare unum ex castris dicti comitatus Rossilonis equipollens uni ex illis ditorum castrorum; et quod si aliquo casu, quem Deus avertat, staret per dictum dominum Philippum vel per dictum dominum Jacobum Regem Majoricarum quin matrimonium contraheret supradictum cum dicta domina infantissa Constancia quando ipsa erit etatis xij. annorum, castra predicta essent dicto domino Regi Majoricarum amissa et dictis domino Regi et domino infanti Alfonso adquisita, tradenda et deliberanda per dictos castlanos quibus comittentur dictis domino Regi et domino infanti in predictum eventum, quem Deus avertat, libere et absolute et absque omni retentione sub virtute homagii per eos prestandi. Et pro uberiori gratia dictus dominus rex Aragonum concessit pro se et heredes suos, presente et consentiente predicto inclito domino infante Alfonso ejus primogenito, et gratiam fecit dicto domino Jacobo regi Majoricarum absenti, et ejus nomine dicto domino Philippo tutori presenti, recipienti pro ipso, quod interim usquequo dictam dominam Constanciam attingerit xij. annorum etatis sue, non petent nec petere possint ipse nec sui heredes potestates sibi dari de locis de quibus sunt dande pro dictis regno Majoricarum et terris juxta convenientias inde factas, nec ipse dominus Rex Majoricarum interim dare teneatur easdem. Premissam autem difinitionem de jure quod dictus dominus Rex Aragonum sibi competere asserebat in regno et terris predictis ex vi

dictarum substitutionum, et gratiam proxime dictam de non petendis potestatibus supradictis infra tempus proxime difinitum, fecit et fecisse intellexit dictus dominus Rex Aragonum, prebente ad hoc assensum expressum dicto domino Philippo nomine quo supra, sub tali conditione et modo: quod si forte, quod Deus avertat, jam dictus dominus Jacobus Majoricarum Rex, quando dicta domina infantissa Constancia esset etatis predictae xij. annorum, renuerit matrimonium complere predictum, vel etiam interim cum alia contraxisset sic quod non posset compleri et perfici matrimonium inter ipsum et dictam dominam infantissam Constanciam, quocumque ditorum casuum, adquisitis etiam castris pro arris sive pignoribus datis pro parte dicti domini Philippi ipsis domino Regi et domino infanti, nichilominus difinicio et remissio facta de jure quod dictus Rex asserebat sibi pertinere in regnis et terris predictis ex vi dictarum substitutionum, et gratia supradicta facta ad tempus predictum de non petendis potestatibus ut est dictum, sint casa et habeantur penitus pro non factis. Et pari ratione remissio nominum seu debitorum predictorum, facta per dictum dominum Philippum nomine quo supra, esset casa in casibus supradictis et habeatur similiter pro non facta, ita quod jus utriusque partis in predictum eventum esset quo ad hec in eo statu in quo erat ante contractum transactionis presentis, nullam ex ea diminutionem in aliquo subiturum. Et simili modo si per dictos dominos Regem et infantem aut dominam infantissam Constantiam staret quo minus dictum matrimonium completetur, quod dicta difinicio juris et questionis regni Majoricarum et aliarum terrarum teneat et firma existat, dicta remissione debitorum facta ex parte dicti domini Philippi nullas vires habente immo in eum casum ditorum debitorum obligatio in suo robore perseveret. Pro quibus omnibus et singulis attendendis plenius et complendis, tam dictus dominus Rex Aragonum quam dictus dominus Alfonsus quam etiam dictus dominus Philippus tutor qui supra, prestiterunt corporaliter juramentum, tactis per eos sacrosanctis evangelii et crucem domini nostri Jhu. Xpi., et insuper bona sua omnia propterea ad invicem obligarunt. Et nichilominus Jacobus de Santacilia miles, Guillelmus de Buadella, Bernardus Omberti et Raimundus Durandi de Incha, syndici seu procuratores juratorum consulum et universitatis civitatis et insule Majoricarum, et Raimundus Canali juris peritus, Bng. Blanchi, Anthonius Cle-

mentis et Raimundus Joverii, procuratores seu syndici universitatis hominum de Podio Ceritano, promisserunt dicto domino Rege Aragonum, pro se et universitatibus supradictis, quod dicte universitates pro toto posse suo erunt adiutrices et curabunt et facient cum effectu quod predicta omnia et singula in presente carta superius enarrata ad effectum perveniant et inviolabiliter observentur, et ut fiant et compleantur erunt pro toto posse suo cum dicto domino Philippo tutore. Pro quibus complendis fecerunt corporaliter juramentum in manibus dicti domini Regis Aragonum, tactis per eos sacrosanctis iiiij.^{or} evangeliiis et crucem Domini, ac homagium ore et manibus comendatum, nomine universitatum predictarum, quarum syndici seu procuratores existunt. Ex premissis autem, de mandato predictorum domini Regis, domini Philippi et domini infantis, facta fuerunt duo consimilia instrumenta per litteras divissa, alterum pro dictis domino Rege et domino infante, et alterum pro dicto domino Philippo tutore domini Regis Majoricarum predicti. Quibus instrumentis prefatus dominus Rex bullam suam plumbeam, et dictus dominus infans et dictus dominus Philippus sua sigilla pendentia, apponi mandaverunt in testimonium premissorum. Acta sunt hec in Aljafaria domini Regis predicti civitatis Cesarauguste viij. kalendas octobris anno domini Millesimo CCC^o xx^o quinto.

Signum ✠ Jacobi Dei gratia regis Aragonum, Valentie, Sardinie et Corcice, ac comitis Barchinone.

Signum ✠ Infantis Alfonsi dicti domini Regis primogeniti, ejusque generalis procuratoris, ac comitis Urgelli.

Nos Philippus de Majoricis tutor predictus, premissa laudamus, concedimus et firmamus, et manu propria subscribimus.

Testes sunt: frater Guido episcopus Majoricensis, Arnaldus Rogerii filius Hugonis de Mataplana comitis Pallariensis, Petrus de Viridario Archidiaconus majoricensis et canonicus Narbone, nobiles Ademarius de Mosseto, Gondisalvus Garcia consiliarius, Artaldus de Azlor hostiarius major. G. de vicecancellarius, ac Bn. de Averzone notarius ac sigilla tenens domini Regis Aragonum predicti. Anthonius de Galiana et Bn. de Villanova legum doctores, Bn. de Boxadors et Guillelmus Ollomarii consiliarii dicti domini infantis. Albertus de Cortada miles, Nicholaus de Santo Justo, et Arnaldus

Messeguerii camerarius domini Regis Aragonum supradicti.

Sig ✠ num mei Egidii Petri de Buysan, scriptoris domini infantis predicti et auctoritate prefati domini Regis notarii publici per totam terram et dominationem ejus, qui predictis interfui et de mandato dictorum dominorum hec scribi feci, cum raso et emendato in linea. et clausi, loco die et anno prefixi.

Arx. de la Cor. de Aragó.—Reg. 347. fol 65 y seg.^a

E. AGUILÓ.

RESSENYA

DE LA JUNTA GENERAL DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULIANA

celebrada die 26 de Juner de 1901

AB l'acostumada sensillès, tengué lloch, en el die que acabam d'expressar, la funció relligiosa que aquesta Societat Arqueològica dedica cad' any al Beato Ramón Lull, sots la protecció y custodia del cual está fundada.

L'eximi poeta mallorquí y virtuosíssim Prevere D. Miquel Costa y Llobera celebrá el Sacrifici de la Missa en la Capella de la Puritat de María de l' Iglesia de Sant Francesch, ahont se guarden les venerandes despulles de l' Inclit Mártir de Bugía, ab assistencia de regular nombre de nostres consocis y de molt de poble, que llavors se trobava reunit en dit temple perque terminaven els divinals oficis propis de la diada. Després de la Missa s'entoná, en acció de gracies, el Te-Deum, cantat, ab acompanyament d'orga, per alguns Srs. Sacerdots.

Ajuntats ab cap de breus instants els membres de l' Arqueològica en la Capella del Colegi de Nostra Senyora de la Sapiencia, restaurada y ampliada fa algun temps, resaren un responso en sufragi dels companys que en l' any prop passat entregaren l'ánima a son Creador.

Seguidament se celebrá en la Sala d' Actes de l' esmentada Casa la Junta General reglamentaria, presidintla el

Sr. Rector de la Sapiencia D. Jordi Frau, a la dreta del qual s'assegué el President efectiu de la nostra Societat D. Estanislau Aguiló.

Llegida y aprovada l'acta de la sessió anterior, el Tesorer D. Joseph Planes reté conte de l'essencia de les entrades y exides, que es la següent:

	Ptes.	Cts.
Existencia en 1. ^{er} de Febrer de 1901.	632	28
Suma major de tot lo cobrat	1477	20
Total.	2109	48
Suma major de tot lo pagat.	1307	07
Queda en diner efectiu	802	41
Resta a cobrar de Socis y Suscriptors	428	00

Per indisposició del Director del Museu D. Bartomeu Ferrá, el Sr. Aguiló doná noticia dels objectes ab que s'ha enriquit durant l'any 1901.

L'infrascrit Bibliotecari llegí a continuació la llista dels llibres y folletos cedits en el referit espay de temps, que son en nombre de cuarenta tres, y de les Revistes històriques, literaries, filològiques o científiques ab les que arerament havem conseguit el camvi.

Després el Sr. President de l'Arqueològica dirigí un afectuosíssim recort a la memoria dels dos Socis morts recentment, que son D. Sebastiá Cerdá y Cáfaró, zelós Rector de la Parroquia de Santa Eularia, y D. Eusebi Pascual y Orrios, del qual no porem olvidar la seua constant col·laboració en aquest BOLLETÍ, ni el seu consell y ajuda personal que may per may se feren esperar un sol instant. Exposá ademés el Sr. Aguiló les tasques empreses per la nostra Societat en l'any anterior, especificant els principals assumptos qu'han merescut l'atenció de la Junta de Govern.

Per omplir la vacant que en ella dexá D. Antoni M.ª Penya, fonch designat, *nemine discrepante*, D. Joseph Ramis d' Ayreflor y Sureda, qu' ha demostrat gran afició als estudis que més se rela-

cionen ab l' índole de l' Arqueològica Luliana.

Per ultim, los reunits recorregueren les sales de la Sapiencia, fentse cárrech dels nombrosos é importants objectes que formen el nostre Museu, y de la cura que d' ell ha tengut sempre son Director D. Bartomeu Ferrá.

P. A. SANXO.

RELACIÓ

dels objectes depositats en lo Musèu Arqueològich Luliá desde el 25 janer de 1901, fins al dia d' avuy.

Per D. Julio Villalonga, en nom de l' Obraria de la parroquia de Sta. Eularia.

1. Un travessé de ferro, trèt d' un finestral de dita iglesia.

2. Un tirany de ferro, trèt del àbside de la meteixa.

Per un sociy.

3. Un escut de pedra ab les armes de la ciutat de Palma sostengudes per un àngel. Sigle XV.

4. Les pedres d' una finestra *Coronella* (en mal estat.)

Per D. J. P.

5. Un retrato del Cardenal Despuig, pintat al oli.

P' el M. I. Sr. D. Antoni M.ª Alcover, Pre.

6. Una corretja de porta, de ferro, procedent de la iglesia d' Esporlas.

Per D. Jaume Serra, en nom de l' Excm. Sr. President de l' Audiencia.

7. Un fragment de lauda sepulcral aràbiga, ab inscripció esculturada. Dimensions: 30 X 20 X 10 centímetres.

8. Vuit pedres-bales enredonides, de uns 20 centímetres de diámetro. D' época indeterminable. Foren trobades dins una paret del Castell de la Almudaina amb motiu de fershi certes obres.

Per D. J. Umbert

9. Una retjola de la antiga rotulació dels carrers de Palma, qui estava a la cantonada de la casa seua al carrer avuy dit *de Fideos*; que diu *Carrer del Pes del Formatge*.

Per l' infrascrit.

10. Una urna (mutilada) de marès, extreta de les necròpolis prehistòriques del Coll d'en Rebassa.

11. Una post, ab les següents ferramentes:

A. Una baula-maneta de verga de portes de balcó, obratjada.

B. Una corretja-frontissa de idem.

C. Una frontissa de bufet ab còuas trevolades, de idem.

D. Dues claus de pany, idem.

E. Un clau ab floró fulletjat, de ferro, procedent d'una porta forana de Talavera de la Reyna. Ferro forjat.

F. Un clau sobre floró entretallat, de idem.

G. Un floró de bronzo fus (estil gòtic), ab s'anella per bauleta de porta.

H. Tres escudelles y alguns fragments de ceràmica trobades dins sitges antigues.

Palma 26 Janer de 1902.

OBJECTES RETIRATS

Per son propietari: D. Jaume Desbrull.

Els retrats de família, números: 41, 42 y 43 de la relació d'objectes ingressats l'any 1894.

Per l' infrascrit.

Una baula de ferro. Sigle XV.—Núm. 5 de la relació de l'any 1899. (Fou posada en la porta restaurada del Oratori del Temple).

El Director del Museu,
BARTOMEU FERRÀ.

CATÁLECH

DE LES OBRES QU' HAN ENTRAT A LA BIBLIOTECA D' AQUESTA SOCIETAT DURANT L' ANY 1901

Cedides per l' Excm. Ajuntament d' aquesta ciutat.

1. Ayuntamiento de Palma. Baleares. Presupuesto Ordinario para el año 1902. Aprobado por el Ayuntamiento el 9 Agosto y 30 Octubre por la J. G. el 13 Septiembre. Gobernador en

10 Diciembre de 1901.—Palma.—Imp. de J. Tous.—1901.—Foll. de 265 mm. X 180. Fol men. Rúst.

2. Ayuntamiento de Palma. Cuenta del Presupuesto municipal del año 1900.—S. 1. [Palma de Mallorca].—Imp. de J. Tous.—S. a. [1901].—Foll. de 262 mm. X 181. Fol men. Rúst.

3. Balance de situación [económica del Ayuntamiento de Palma] en 1.º de Enero de 1902.—S. 1. [Palma de Mallorca].—Imp. de J. Tous.—S. a. [1902].—Foll. de 262 mm. X 180. Fol men. ab un estat de comparació gràfica de la deuta municipal. Rúst.

Per l' «Institut Égyptien».

4. Mémoires présentés a l' Institut Égyptien etc (*).—Rebut durant l' any el quadern II del quart tom.

Per la «Real Academia de Buenas Letras de Barcelona».

5. Giménez Soler (D. Andrés).—El poder judicial en la Corona de Aragón. Memoria leída en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona Los días 16 de Febrero y 2 de Marzo de 1901.—Barcelona.—Tip. de la Casa provincial de Caridad.—1901.—Foll. de 195 mm. X 108. 8.ª m. Rúst.

Pel Sr. «President del Consistori dels jochs Florals de Zaragoza».

6. Jardiel (D. Florencio).—Discurso pronunciado en la fiesta de los Juegos Florales de la ciudad de Zaragoza el año 1901 por el M. I. Sr. . . . y contestación al mismo por el Sr. D. Mariano de Pano y Ruata.—Zaragoza.—Establ.º tipográfico del Hospicio.—1901.—Foll. de 211 mm. X 126. 4.ª m. Rúst.

Per la Comissió Editora de les Obres de R. Lull.

7. Lull (Ramón).—Obras.—Palma de Mallorca.—Tip. de la Biblioteca Popular.—Imp. de D. Juan Colomar.—Imp. de las Hijas de Colomar.—1901—. . . —166 mm. X 87. 4.ª m. ab fotogravats y zincografies. Rúst.—Rebut durant

(*) V. BOLLETI, número 227.

l' any el volumen primer que conté «Libre del Gentil e los Tres Savis.—Libre de la Primera e Segona Intenció.—Libre de Mil Proverbis. Textos originals publicats é ilustrats con Notas y variants por Jerónimo Rosselló de la Real Academia de la Historia Prólogo y Glosario de M. Obrador y Bennassar».

Per «La Cruz Roja».

8. Piña Forteza (Nicolás).—La Cruz Roja. Asociación internacional de socorros á heridos en campaña y auxilios en calamidades y siniestros públicos. Comisión Provincial Balear. Memoria leída en la Junta General ordinaria celebrada en 9 de Noviembre de 1901 por el Secretario General.—Palma de Mallorca.—Tipo-litografía de Amengual y Muntaner.—1901.—Foll. de 165 mm. \times 100. 4.ª men. Rúst.

Per D. Joseph Ramón de Luanco.

9. Raimundo Lulio (B.).—Libro de la Orden de Caballeria del. . . traducido en lengua castellana.—Barcelona.—Tip. La Académica, de Serra hermanos y Russell.—1901.—Foll. de 232 mm. \times 140. Fol m. Rúst.

Per D. Antoni Vives.

10. Moneda (La) castellana. Discursos leídos ante la Real Academia de la Historia en la recepción pública del Señor D. Antonio Vives el día 7 de Julio de 1901.—Madrid.—Est. tip. de la Viuda é Hijos de M. Tello.—1901.—Foll. de 194 mm. 109. 8.^{av} m. Rúst.

Per D. Jaume Collell, Pre.

11. Discursos biográfichs de D. Antoni Camps y Fabrés y D. Magí Pontí y Ferrer que en la solemne sessió celebrada en la Casa de la Ciutat de Manresa, lo día 1 de Setembre de 1900 pera col·locar sos retratos en la galería de manresans il·lustres llegiren los senyors D. Jaume Collell, Prebere. . . y D. Ignaci Simon y Pontí.—Manresa.—Imp. de Sant Joseph —1901.—Foll. de 139 mm. \times 72. 8.^{av} m. ab els retratos, en fototipia, de D. Antoni Camps y Fabrés y D. Magí Pontí y Ferrer. Rúst.

12. Collell D. Jaume).—Lo Bisbe Morgades. Oració fúnebre que en los solemnes funerals

celebrats en sufragi del Excm. Senyor Dr. D. Joseph Morgades y Gili Bisbe que fou de Vich y de Barcelona en la Iglesia Parroquial de Santa Maria de Vilafranca del Panadés lo dia 24 de Janer del any 1901 predicá lo lltre. Sr. . . . Segona edició.—Barcelona.—Llibr. de Subirana Germans, editors.—Est. de Subirana Germans.—1901.—Foll. de 170 mm. \times 90. 8.^{av} m. ab el retrato, en fototipia, de dit Bisbe. Rúst.

13. Collell (D. Jaume), Pbr. —Degeneració Regeneració. Discurs llegit en lo Primer Certamen de la Joventut Católica de Manresa lo dia 27 de Maig de 1901.—Manresa.—Imp. de Sant Joseph.—1901.—Foll. de 135 mm. \times 72. 8.^{av} m. Rúst.

Per D. Eduart González Hurtebise.

14. González Hurtebise (D. Eduardo).—Apuntes para la historia del monasterio de San Feliu de Guixols. Fray Benito Pañelles y Escardó Abad de dicha casa.—Obispo de Mallorca (1670-1743).—Gerona.—Imp. de Pablo Puigblanquer.—1900.—Foll. de 123 mm. \times 77. 8.^{av} ab el retrato, en fototipia, de dit Bisbe. Rúst.

Per D. Pere Planes, Pre.

15. Castellanos de Losada (Basilio Sebastian).—Reseña histórica, acerca de los fundamentos, devoción, controversia y festividad de la immaculada Concepcion de Maria Santisima antes de ser definido de Fè este Misterio por nuestro Santo Padre Pio IX el 8 de diciembre de 1854; y defensa de esta definición contra sus impugnadores. Por. . . Segunda edicion corregida y aumentada.—Madrid.—Imp. y estereotipia de D. J. M. Alonso.—1855.—145 mm. \times 82. 4.ª ab tres gravats. Rúst.

16. Mayol y Bauzá (D. Manuel).—Memoria que sobre la Administracion Municipal de la Ciudad de Palma de Mallorca desde marzo de 1866 hasta octubre de 1868, publica. . . —Palma.—Imp. de Pedro José Gelabert.—1869.—164 mm. \times 109. 4.ª men. Rúst.

17. Salvá (Don Miguel) Obispo de Mallorca. —Carta Pastoral del Ilmo. y Rmo. Sr. . . á los párrocos de su diócesi.—Palma.—Imp. de Guasp.—S. a. [1853].—Foll. de 160 mm. \times 94. Fol men. Rúst.

18. Salvá (Don Miguel) Obispo de Mallorca. —Carta Pastoral. [Escriu] l' Abril de 1854].

—Palma.—Imp. de Guasp.—S. a. [1854].—Foll. de 160 mm. × 92. 4.º men. Rúst.

19. Salvá (Don Miguel) Obispo de Mallorca.—[Carta Pastoral. Fetxada a 8 de Juny de 1862].—S. l. i. n. a. [Palma de Mallorca.—Imp. de D. Felipe Guasp.—1862].—Foll. de 162 mm. × 93. 4.º men. Rúst.

20. Salvá (Don Miguel) Obispo de Mallorca.—Carta Pastoral. [Fetxada a 22 de Novembre de 1865].—Palma.—Imp. de Guasp.—S. a. [1865].—Foll. de 161 mm. × 92. 4.º men. Rúst.

21. Socias (Juan Bautista) y Muntaner (Lorenzo).—Memoria dirigida por la Junta provincial de Sanidad de las Baleares al M. I. Señor Gobernador de la provincia sobre la aparicion y desarrollo del cólera en estas islas en el año de 1865, y resoluciones acordadas para combatirle, principalmente en la Capital, precedida de la comunicacion documentada con que dicha autoridad la eleva al Exmo. Sr. Ministro de la Gobernacion.—Palma.—Imp. de Pedro José Gelabert.—1865.—Foll. de 189 mm. × 99. 4.º m. Rúst.

22. Católico (Un) Mallorquin.—Ensayo sobre la libertad de cultos, religiosa, politica y socialmente considerada.—Palma.—Imp. de la V. de Villalonga.—1869.—Foll. de 173 mm. × 94. 4.º men. Rúst.

Per D. Rafel Ballester.

23. Ballester (Rafael).—Al Día. Colección de articulos científicos, pedagógicos, criticos y de polémica con un Prólogo de Don Leopoldo Pedreira y Taibo.—Palma de Mallorca.—Tipo-litografía de Amengual y Muntaner.—1901.—137 mm. × 77. 8.^{au} m. Rúst.

Per D. A. García Rover.

24. García Rover (A.).—Els Dos Mestres de Fuster. Comedia mallorquina amb un acte y en vers.—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1901.—Foll. de 159 mm. × 86. 4.º men. Rúst.

Per D. Francesch Antich.

25. Antich é Izaguirre (Francisco).—Nerviosas etc (**).—Rebuda durant l'any la 4.ª serie -3.ª de la dels Mil Sonetos.

Per D. Antoni M.ª Alcover, Pre.

26. Alcover (Mossen Antoni M.^a), Pre.—Diccionari de la Llengua Catalana. Lletra de Convit que a tots els amichs d'aquesta llengua envia. . . .—Palma.—Est. de Felip Guasp.—1901.—Foll. de 234 mm. × 142. 4.º m. Rúst.

Per D. Bartomeu Ferrá.

27. Santos (Fr. Francisco de los).—Descripcion del Real Monasterio de S. Lorenzo del Escorial, vnica Maravilla del Myndo, Fabrica del Prvdenitissimo Rey Filipo Segvndo, coronada por el Cathólico Rey Filipo Qvarto el Grande, con la magestosa Obra del Pantheon, y Translacion de los Cverpos Reales, reedificada por Nvstro Rey, y Señor Carlos II. despves del incendio.—En Madrid. En la Imprenta de Bernardo de Villa Diego, Impressor de su Magestad, Año de M.DC.LXXXI.—251 mm. × 148. Fol men. ab gravats y xilografies. Perg.

28. Forteza (Jerónimo).—El Espiritu Nacional. Sarta de reflexiones jocoserias y agridulces para entretener á los desocupados.—Valencia.—Imp. de Ripollés.—1893.—150 mm. × 81. 4.º men. Rúst.

29. Tous y Ferrá (D. Rafael).—El Papa y los Católicos Españoles. Consideraciones sobre la peregrinación obrera española y sus consecuencias por. . . con un Prólogo de D. Valentin Gómez.—Barcelona.—Imp. de Henrich y Comp.^a en comandita.—1894.—138 mm. × 73. 8.^{au} m. Rúst.

30. Felanigense (El). Almanaque para 1901. Regalo á los Suscriptores.—Felanitx.—Imp. de B. Reus.—1900.—128 mm. × 81. 8.^{au} men. ab xilografies. Rúst.

31. Exposicion industrial de las Baleares bajo la direccion de la Exma. Diputacion Provincial. Año 1848.—S. l. [Palma de Mallorca].—Imp. de P. J. Gelabert.—S. a.—Foll. de 185 mm. × 97. Fol men. ab xilografies. Rúst.

32. Ferrá (Bartolomé).—Bronces antiguos hallados en Mallorca por. . . (De la «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos»).—Madrid.—Est. tip. de la Viuda é Hijos de M. Tello.—1901.—Foll. de 182 mm. × 113. 4.º m. ab una litografia. Rúst.

33. Bover (Joaquin María).—Del Origen, vicisitudes y estado actual de la Literatura en la

(**) V. BOLLFETI, número 215.

isla de Mallorca.—Palma.—Imp. nacional á cargo de D. Juan Guasp.—1839.—Foll. de 164 mm. × 97. 4.º Rúst.

34. Petrarcha (Francesch).—Historia de Ualter e de la pacient Griselda escrita en llati per. . . ; e arromançada per Bernat Metge. [Dirigida l' edició per M. Aguiló y Fuster].—Estampada en Barcelona per n' Evarist Ullastres en l' any M. DCCC. lxxxij.—Foll. de 163 mm. × 95. 4.º ab zincografies y el gravat de l' escut de la Biblioteca Catalana. Rúst.

35. Peña y Nicolau (D. Pedro de Alcántara).—Los Maestros mayores de fortificaciones y edificios militares. Consideraciones generales sobre sus prerogativas y porvenir, que con motivo de lo mandado por Real orden circular de 10 de abril del presente año de 1862 expone al Gobierno de S. M., al cuerpo de Ingenieros del ejército y empleados del mismo, el Maestro mayor de 2.ª clase de la plaza y comandancia de Palma en las Baleares, . . . —Palma.—Imp. de D. Felipe Guasp.—1862.—Foll. de 166 mm. × 102. 4.º men. Rúst.

36. Estatutos interinos de la Real Sociedad económica de Amigos del Pais de Mallorca reimpresos con las reformas acordadas por la misma en sesion del día 19 de Diciembre de 1846.—Palma.—Imp. de D. Felipe Guasp.—1847.—Foll. de 153 mm. × 86. 8.º m. Rúst.

37. Agua en las Poblaciones por E. G. y S. Primera parte.—Palma.—Establ.^{to} Tipográfico de Pedro J. Gelabert.—1882.—Foll. de 162 mm. × 90. 8.º m. Rúst.

38. Tous y Ferrá (D. Rafael).—Panegirico del Doctor Angélico Santo Tomás de Aquino predicado por el M. I. Sr. Dr. . . . , en la Capilla del Seminario Conciliar de la misma ciudad [Tarragona] el día 7 de Marzo de 1893.—Tarragona.—Establ.^{to} tipográfico de F. Aris é Hijo.—1893.—Foll. de 164 mm. × 90. 8.º m. Rúst.

39. Tortell (D. Francesch), Pre.—Sermó predicat per. . . en la festa de Missa nova que celebrá, en l' Iglesia Parroquial d' Andraitx, D. Antoni Alemany Perpinyá, Pre. lo día 9 d' Octubre de 1892.—Palma de Mallorca.—Est. de Jusep Mir.—S. a. [1901].—Foll. de 163 mm. × 86. 8.º m. Rúst.

Per D. Benet Pons.

40. Bosch y Miralles (D. Antonio).—Concepto higiénico de los mataderos. Conferencia pública dada en el Colegio Médico-farmacéutico

de Palma de Mallorca el día 18 de mayo de 1900.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—Foll. de 191 mm. × 108. 4.º m. Rúst.

Per D. Pere Sampol y Ripoll.

41. Sampol y Ripoll (D. Pedro).—Noticias históricas de la Congregación de la Anunciata actualmente de la Inmaculada Concepción establecida en esta capital.—Palma.—Tip. de las Hijas de J. Colomar.—1901.—154 mm. × 86. 8.º m. Rúst.

42. Congregante (Un).—Relación de las solemnes fiestas que las Asociaciones Marianas de Seglares Católicos y jóvenes Congregantes han celebrado en honor de su Augusta Patrona María Inmaculada en la Iglesia de Montesión de Palma de Mallorca por. . . Año 1901.—Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1902.—Foll. de 158 mm. × 90. 4.º men. Rúst.

Per D. Jordi Veny.

43. Veyñ y Maymó (Don Jorge).—Memoria referente al Hospital y Hospicio de la ciudad de Felanitx, redactada por el Excelentísimo Sr. . . . , con motivo de inaugurarse las obras de engrandecimiento de ambos asilos el día 17 de Noviembre del año 1901.—Felanitx.—Establ.^{to} Tipográfico de Bartolomé Reus.—1901.—Foll. de 161 mm. × 108. 4.º m. ab un fotograt. Rúst.

* *

Revistes ab les quals en 1901 havem obtingut el camvi:

Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana.—Palma.

Revista Española de Literatura, Historia y Arte.—Madrid.

La Patria de Cervantes.—Id.

Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona.—Barcelona.

Revista de Bibliografía Catalana.—Id.

Revista Luliana.—Id.

Galicia Histórica.—Santiago.

Cataluña. Aragón. Valencia. Baleares.—Buenos-Aires.

* *

Sortit de la Biblioteca.

El manuscrit original de la «Vida del Beato Raymundo Lulio» del P. Antoni Ramón Pascual, monge del Cister, dexat a la Societat per ferne la edició popular económica que publicà en los anys 1890-91, y tornat are al seu propietari Rev. D. Pau Ferrer, Pre., d' Inca, de qui sabem que n' ha feta donació a la Biblioteca episcopal.

P. A. SANXO.

**VIDA DE
SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT**

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.
DE L' ANY 1690 AL 92

CAPITOL VIII.—*De lo molt que amava Margaritta el patir, y de las inventions que tenia per exercitarse desde que començà à combregar fins entrà en la religió.*

44.—Desde que obri Margaritta los ulls fins an aquest temps, que començà à comulgar, feia Margaritta coses tant particulars per tenir en que patir per amor de Deu nostro Señor, que mirades en si son grans y de admiratió; pero acomparadas ab lo que feu despues que començà à gustar de Christo Señor nostro Sacramentat fins que entrà en la religió, son aquellas coses que feia de miñons tiernos y flachs, y las que feu despues, de varons adults y eslorçats, perque aquest Soberano Señor Sacramentat la abrasà y ensengué de manera en desitx de patir, que apenas tenia encare capacidat de poder pensar la finesa tant gran que havia feta Christo Señor nostro per son amor, com se trobà ja com à impellida y forçada de un desitx qui no la dexaue reposar, per derramar tota la sanch que tenia, per correspondre del millor modo que podia à tant gran amor com el ab que Christo Señor nostro havia desrremada la sua preciosissima sanch per ella y tot el genero humá.

45.—Ja he dit que en cordes y cadenas se maltratave Margaritta quant era miñoneta y de mes tierna edat, y que algunas vegadas arribava fins à desrremar part de la sanch que tenia, pero no restava satisfetta perque no veia bañarse la terra ab la sua sanch, y axí començà ab gullas à puarse totas las cames de modo que brollaven, y de aquesta manera se alegrava, y satisfecia algun

poch à la sua devotió; despues ja comensà à imaginarse que los Hermitans de Trinitat com eran personas de tanta virtud, tindrian modo y ab que disciplinarse per derramar la sanch per amor de Jesuchrist, y per axó se valgué de un germanet que tenia, un poch major que ella de edat, y lo envià à lo germá Fray Juan, y que li digués en nom seu, que una beateta amiga sua lo havia pres per medi, perque li fessen caritat de unas disciplinas, y aquest sant Hermità respongué an el recaudo enviantli lo que li demanava; quant Margaritta tingué las disciplinas, que eran de cordas de guitarra, estimá mes aquest donatiu que si li hagaessen dada una corona.

46.—No passà molt temps despues que procurà un siliçi per medi de un religios de Sant Domingo, ab qui se confessà algunas vegades, y aquest religios li envià una sinte de ferro ab dos vias de puntas, la qual se señie estretissimament, y portavel en tant de gust que li aparaxia haver tinguda una grandissima ditxe, y que era una gratia molt particular que li havia feta Deu nostro Señor, perque de aquella manera patia alguna coseta per son amor, pero no la assessiave aquest modo de patir, perque era molt major la set y el desitx quen tenia, y per axó no veia persona ninguna, per poch que li aparagués que servia à Deu, que no judicàs que feia molt mes de lo que ella feia y que devia tenir molt majors inventions y modos diferens de donar gust à Deu nostro Señor, y aquí matex ja procurava à tenir amistat y tracto ab les tals personas, y del millor modo que podia, los pregava y suplicava que li diguessen que exercicis penals solien fer per donar gust y imitar al Bon Jesus, y quant sentia que li deian alguna cosa que ella no acostumava, volia saber que cosa era, com y de quina manera ho practicaven, y lo mes prest que li era posible hó posave en executió ab major rigor si podia ser de lo que li havian dit, y si preguntave à altres persones lo que ella se imaginave y no li deian lo que desitjave, solia dir que perque eran humils no volien dir lo que feien, pero no dexave de restarse algun poch desconsolada judicant que perque nou merexia, per axó el Señor no volia que li manifestassen lo que cercava, pero comsevulla que fos, si no treia de uns ja alcançave de altres, y de aquest modo se carregava de ferros y ciliçis, que sols de dir lo que feia, causarà llástima à qualsevol quiu llitge.

47.—Primerament aportava una cadeneta de ferro en el coll ab dos vies de puntes, qui á la part inferior tenia una creu ab la figura de Christo crucificat que aportave devant del pit, sobre las espalles aportave altre siliçi á modo de sinte ab dos vies de puntes, á los brauhons dels braços altres dos siliçis de la matexa manufatura, á la sinte se seña ab un altre siliçi del matex modo, altre á cada cama, y portavels tres dies la semmana lo menos, y moltes vegades eran quatre y sinch dies cada semmana, y moltes altres vegades se descuidave y passaven molt dies que nols se llevava, y tots aquestos siliçis no la accessaven; perque no sentia parlar á ningú de novas inventions de siliçis que no fes lo possible á procurarlos, y si quant los aportave no li treïan sanch fins á derramarla per la terra, ja li aparexia que aquell gran desitx que tenia de desrremar tota la sua sanch per son espos Jesus, no havia de venir á cumpliment per causa de sos pecats.

48.—El disciplinarse y assortarse era una indiscreció, perque ab las disciplinas que li doná lo Hermitá Fray Juan, se parava de tal calidat, que tota se maltractava, y com veia que no desrramava sanch á satisfació sua, prenint aquell siliçi que li enviá aquell Pare de Sant Domingo, que com he dit tenia dos vies de puntes, y ab ell se açotava, fins que veia desrramada gran copia de sanch, y ab aquest exercissi no tenia modo, regla, ni missure, de tal manera que confessantse un die ab un religios de Sant Domingo (tindria en aquesta ocasió Margaritta circa deset anys de edat) veientle el confessor tant desitjosa de patir y ab tals affectes de voler penar per amor de son Espós Jesus, judicà que la quis confesave devia fer moltes penitencias y per axó li demaná si feia algunas disciplinas, y ella requirida li digué que sí, y preguntantla quantas vegadas cada més ó cada semmana, dientli lo que acostumava, li digué el confessor que no fes mes disciplina que tres vegades la semmana y que no fés més lo que feia sens llicentia del confessor, y de las horas en sá may mes es axida de aquesta orde, sens llicentia particular del confessor.

49.—Com aquest pare confessor no li digué ni preguntá més que de la disciplina, no li digué lo demés que feia, y com no li tassá la disciplina, sino que tant solament li digué que la fés tres vegades la semmana, feialas de manera que cada vegada se llastimave tota, y mentres li duraven

les forçes no parava, ó fins que Deu nostro Señor la detenia, que moltes vegades li succehia sens tenir voluntat de dexarsen, ni estar encara satisfeta de lo que volia fer per amor de Jesuchrist, veurés com á lligada y impedida de no poder passar mes avant; de los altres exercissis penals com no lin parlá el confessor, ella tampoch no lin digué ninguna cosa y axí continuá com tinch dit, y diré encare coses majors que totas aquestas.

50.—La devotió que tenia anár descalse de peus y de cames era grandissima, y per la gran honestidat que tenia no sen complie son desitx, en particular quant tenia de esser vista de alguns de casa ó de fore casa, no obstan axó, quant feia el Via-crucis, á que tenia una gran devotió, y feiel tots los dies, lo feia á peu descals; tots los disaptes anave á visitar la Isglesia de Trinitat á peu descals, que es poca cosa menos de mitja hora de camí lluny de casa sua; lo matex feia quant anava á visitar la Hermita del Beato Ramon Lull, que es més sobre la muntaña de Trinitat y distant de casa sua mitja hora de camí, pero molt aspre y de mala petja, y aquesta devotió la solia fer algunas vegades en lo any, perque desde la sua miñonés tenia una grandissima devotió an aquest gran Sant, y com sentia contar las penitencias y aspre vida que feia mentres vivia en aquella cove, tenia un gran desitx de imitarlo, y molta fé en la sua virtud y santedat, de tal manera, que sen portave de la sua Hermita ó cove algunas pedretes, y las guardave y tenia ab molta estimatió y veneratió, y quant se li offeria visitar alguns malalts los ne feia part, y ells las prenian ab molta devotió; aquesta peregrinació solie fer deu ó dotze vegades en lo any, y la haguera teta moltes més si ley haguessen comportat, perque tenia una gran complaçentia de estar en aquella Hermita que li aparaxia estar en la gloria, ab un dexitx y affecta molt gran de restarse alli tot el temps de la sua vida, y ho haguera posat en executió si ley haguessen permés sos pares, perque la devotió del Sant, la asperesa y soledat de aquell lloch li tenian robat el cor.

51.—Qualsevol devotió de aquestas que fés á peu descals, per mals que fossen los camins (suposant que son llochs de muntañas y molt pedregosos) no procurave may posar los peus en llochs plans, antes cercave lo mes asquebrós y pedregós per tenir major treball y sentir mes pena, y venia á posarse los peus de tal calidat,

que quant tornava á sa casa estaven tots maltractats, dañats y ensangrentats, y quan veia que se havia fet algun dañy considerable y que havia menester curar ó acomodar, á las hores estave contenta y alegre y moltes vegades escusave el posarse ninguna cosa, sino que si posave les calçes perque se apegassen ahont tenia las llagas y quant se las llevava aquest era el seu gosar, perque renovava el patir y penar per amor de son Espós Jesús á imitació de la sua descalçés.

52.—Considerave en aquestas ocasions que los Santíssims y delicadíssims peus de Christo Señor nostro havien calsigat moltes vegades pedres, espinas y abrojos per son amor, y que en la sua Santíssima Passió eran estats calsigats y maltractats de los judios, y ab aquesta consideració se li aumentave de tal manera el desitx que tenia de patir, pensant que los seus pecats havian ocasionat aquellas penas á son Amat, que moltes vegadas se posave de gionolls nuus per la terra, y mentres li duraven las forces caminave y passave part de aquestos camins arrestrant gionolls, cames y peus per lo mes aspre de ells, y certament que no era de ferro ni de bronzo, antes bé era molt delicada, perque cames, peus y gionolls, tot se li escorxave y esquinxave, y tot axó no li bastave, no li apagava la set que tenia de patir y voler mes patir, perque despues que no tenia mes forces de caminar de aquexa manera, se assentave un poch y aquella pell que se havia escorxada ó carn que se havia esquinsada, ab las unglas la acabava de llevar per tenir mes que sentir y penar, tant abrasada de voler mes penar, que si hagués tingut modo com poderse llevar la carn de sobre los ossos, se fore despedassade á trossos, y aquest impuls no parava tant solament en el voler ó desitjar, sino que moltes vegades passave á la obra, perque quant estave axí encesa y inflamada, indiscreta y com á locca se dave tals pessigades per les demés parts del seu cós, que ab moltes se esquinsave la carn, ab tant de rigor y crueldat, que desrremava molta copia de sanch, y axó la alegrava algun tant y contentava, perque veies desrremar part de la sua sanch per qui la desrremada tota per nosaltres.

53.—Algunas de aquestas vegades entrave en consideratió de aquellas espines qui atravessaren el cap Santíssim de Jesuchrist Señor nostro, y per axó á grapades se llevava y arrancava los ca-

bells del cap. Altres vegades pensave que los judios qui assotaren, lligaren y crucificaren á nostre Amat Jesus, lo tractaven ab tanta crueldat que tots los ossos li disjunctaven, y que tot axó permetia se Divina Magestat per lo amor gran que nos tenia, y ella en recompensa de tant gran amor se donava tants colps an els pits y á altres parts del cós y ab tanta veientia, que tota se cruxia y hauria volgut ferse troços per son amor: moltes altres vegades meditave las vegades que Christo caygué per la terra donant ab la sua Santíssima Cara sobre pedres duras y quisá sobre sussiedats, essent axí que era la mes delicada, hermosa y gratiosa de quantes Deu na creadas, y ab aquesta meditatio se postrava per la terra y donave tals colps per les pedres que tota se llas-timave, encara que es veritat que procurava donarlos á una part y altre de las galtes, y axó feia perque á casa sua no sen adonassen, y si veia algunas sussiedats arrastrave la boca per ella y se le ensuçiave tota, y mentras pogués ter de menos, no se la netetjava per tenir que tolerar, soffrir y penar per son Amat.

54.—Camisa no ne apportave may sempre que pogues dissimularo; ordinariament dormia sobre la terra ó sobre una caxa, he dit ordinariament perque quant no podia abscondiró, se posave sobre del llit; algunas vegades, per imitar al niño Jesus, solia posarse sobre unas poccas pallas, ab tant de contento y alegria, que pasave totas aquestas cosas, que es de alabar á Deu nostre Señor; si veia alguns pobres malalts ó afligits de qualsevol treball que tinguessen, si ho passaven ab resignatió estava tant contenta que no cessave de ferne gratias an el Señor; pero si los veia poch rendits y conformats no parava un punt de supplicarlo que li fes gratia de aliviar aquellas tals personas y donarli á ella aquells traballs, malalties ó afflictions que tenian, ab tant de animo y valor, que li aparexia que tot quant se pot patir en aquest mon li es poch per las forces que Deu li dona per poder patir per son amor.

CAPITOL IX.—*De la abstinencia singular ab que Margaritta visqué fins que entrá en Religió.*

55.—La devotió y inclinació que Margaritta tenia á la virtut de la abstinencia, es cosa de admiratió que bé veurán de lo que diré; varificada

aquella santa ambició, que tenia quant era miñonetta de tierna edat, de no volerse contentar en fer coses grans per amor de Deu nostro Señor, sino tant grans y majors de las que han fetas molts de Sants de la Isglesia de Deu, qui per ellas han merescut grans alabanças, y per axó cercave occasions de fer tantas coses, y ab tals circumstantias, que son mes per admirar que per imitar. Pocca cosa tenia mes de dotze anys y anaven á la vila de Valldemoça uns Pares de Sant Francisco de Paula, per exortar algunas personas pias y devotas á la devotió de voler ser germanes de la tercera regla de Sant Francisco de Paula, y com en las suas pláticas deian las obligaciones que tenien, y en particular la abstinencia y obligatió de alguns dies de digiuni, sentieu Margaritta, y moguda mes de tenir motiu de poder dir á sos Pares que digiunava per obligatió que de devotió, demaná lo habit y feusé germana de la tercera regla, y de aquesta manera quant dejunave si podia abscondiro callava, y si li deien alguna cosa, solia dir que tenia aquella obligatió.

56.—Tres dies la semmana dejunave á pa y aygua y un poch de ensalada, y aquesta no la feia de herbas regaladas, que prou bonas las tenien en se case, sino que axía en el camp y cercava llecsons salvatjes, de la mes mala calidat que trobave y encare procurave, que fossen vells, perque solen tenir las fulles espinoses y son amargs en el gust, y de ells feia un platet de ensiam, ab que acompañava el pá y menjava una sola volta al die, y bevia despues aygua sens ninguna especia de ví, y quant entre semana ay havia algunas festas aseñaladas á més de los tres digiunis que solia fer, digiunave tambe per aquellas festas, que moltas vegadas li succheia fer quatre y sinch digiunis á pá y aygua, y si el die que digiunave de aquesta manera la volien obligar son pare ó se mare á menjar alguna cosa de escudella, havien de ser llegums ó altres viandes quaresmals, y de axó ne menjave tant poch com podie, solamente que no faltás á la obediencia de sos pares.

57.—Altre manera de digiunis solia fer per lo menos tres vegadas cada mes, y aquestos los passave tot lo die ab un poch de pá y aygua sens ningun altre companatge, pero el pá que aquestos digiunis menjave, ella matexa lo se pastava molt á son gust, perque despues que havia ja alguns dies que havien pastat á casa sua, ab un

guinavet rascave la pastera, y de aquellas crostes, y micas que podia replegar de la pasta qui se era seccada, les mesclave despues ab un poch de llevat agra, y feia de tot alló á modo de unas coquetas que seccava y guardava para menjar en aquestos digiunis, y contentaves de manjar un poch de aquest pá y un poch de aygua tan solamente.

58.—En las cases de deflora, per estirats que sien los pajesos, no acostumen menjar carn tots los dies que licitamente se pot menjar, com se fa en la Ciutat, per la comoditat que tenim aqui de poder enviar cada die á la carniseria per lo que se ha de mester, y com ells no tenen aquesta comoditat, pochos son los dies que los pagesos compren carn, y en particular los que estan per las possessions y lluny de població, y suposat axó, pochos serien los dies que en case de Margaritta se menjava carn, y aquestos pochos dies, si ella podia abscondiro, non menjave, en particular quant ella era la que guisave, que com eran dos germanes, la una ó la altre sempre estavan prop del foch, y si se offeria haver de menjar en compañía de sos pares y sos germans, á la escudella que li tocave, ó ab sendra ó ab terra procurava agastarla de manera que li llevava el sabor de lo que era, y apenas se podia menjar, y ella á las horas ho menjava per castigar el gust quey podia trobar.

59.—Coses de regalo com son pollastres, perdius, conills, porsellas ó qualsevol altre cosa que fós (que son coses aquestas que en las cases de possessions succieix molt de ordinari tenirlas ab abundancia) no las menjave may encara que fos en presentia de sos pares, perque par axó no li faltaven excuses, la una vegada perque ay havia especias, y altres vegadas deia que no li agradava (essent axí que no haya cosa ninguna de menjar de que no se agrat) pero deia que no li agradaven per la abstinencia que desitjava fer per amor de Deu, en qui tenia posat tot lo seu gust, que volia assessiar solamente ab la major y mes gran abstinencia que hajen fet los Sants mes abstinentes de la Isglesia santa, que per axó hauria volgut Margaritta (si fos estat posible, y fos estada axí la voluntat de Deu nostro Señor) retirarse en el desert mes apartat de comunicatió de personas, ahont no hagués tingut altre cosa para son sustento que unas poccas herbas, ab que poder pasar la sua vida.

60.—Die que en case de sos pares ay havia convit ó banquet de personas de fora case, no li faltaven may excuses per no menjar de lo que treia en la taula, contentanse solament de lo mes ordinari que traïen, y de axó menjave alguna cosa y bevia despues un poch de aygua y si la importunaven porque menjás solia dir, ó que no tenia gana ó que la tal ó qual cosa no li agradava, que moltas vegades era ocasió de tenir alguna mortificationeta, que com sos pares sabien el seu modo de prosehír, solien dir que era triada, vesuada ó mal criada, y axó era per el seu gust el plat mes regalat de la taula.

61.—Solia sentir contar á sa mare moltas coses admirables de la vida del Pare Fray Gabriel Miralles religios de Sant Francesch, tingut en Mallorca per homo de gran virtut y santedat y entre altres coses que deia dell, solia dir que fonch molt abstinent y feia molts digiunis, y que los dies que dejunave se contentava ab un poch de pá y encara procurave que fos del mes dolent que donave la comunitat (que com menján pá de accapte lo donen á los religiosos de un y altre) y ab unas pocas clovellas de taronge ab un poch de sal passave molts dies de la semana; parexiali á Margaritta una cosa gran aquesta, pero com ella sempre las volia fer majors, á imitació del Pare Miralles, comensá á fer los seus dijunis ab lo pá mes dolent de se case, y per ferlas mes grans que el Pare Miralles, cercave ó procurave alguns mandrugos de pá que los criats y misatges de case dexaven per los recons, y com mes durs, florits y dolents eran, mes los estimava, y algunas vegades ne trobave alguns, que de portarlos á la butxaca tenian tal olor y sabor de tabach de fum, que los cans nols volían menjar, fins una vegada ne trobá un cantonet en una sussiedat y aquest recollí també y posavels á tots á part ahont no poguessen ser trobats, y quant dejunave menjave de aquest pá, y en lloch de las taronges ab un poch de sal que menjave el Pare Miralles, ella menjave unas poccas herbas de las mes vils que trobave, y feieu de aquesta manera sempre que podia, que sen axía an el camp ó part ahont no la poguessen veure, y posaves de bocat sobre la terra y de la matexa manera que pasturan los brutos, axí menjava, arrastrant la bocca per la terra, sens tocar las herbas de mans, porque sen judicave indigne, y me ha dit encara més, que si

hagues sabut altre modo de sustentarse mes vil y baix del que tenen los animals irresionals, aquest hauria elegit, porque considerave quel tenia mes merescut que los pobres animals, perca ells no han peccat y ella sí, y ab aquesta consideratió li sabien tant bones aquellas herbas y aquell pá que menjava, que li aparexie esser un grandísim y saborosíssim regalo.

62.—Quant jo tractave aquestas coses ab aquesta gran sirventa de Deu nostro Señor, no dexava de admirarlas y pensar que eran extrevents y molt singulars, y per axó li fiu algunas preguntes, que conixerán quals podien ser per las respostas; á una pregunta me respongué que moltas coses de aquestes li causavan asco, en particular el pá ó trosos de pá qui tenien olor y sabor de tabach, y mes en particular aquell tros de pá que trobá en aquella sussiedat, pus com el seu intent era de mortificarse per fer alguna cose per amor de Deu nostro Señor, com millor conseguia son intent, mes contenta estave y gustosa, y axí que coses de menjar que altres dexaven per dolentes, podrides, sussias ó qualsevol altre defecta que tinguessen, ella las recollia y prenia per son propi sustento; y si aquestas coses las dexave algun pobret de los que van á acceptar las estimava molt mes, y las apreciove de modo que sen regalava.

63.—A altre pregunta que li fiu me respongué que may en tota se vida ha tingut por que cose ninguna li fes mal, ni menos ha tinguda por may de morir-se de fam, ni per poch menjar, ni menos per estar alguns dies sens menjar, y axó es tanta veritat, que en aquestos temps, que son ja sis anys complits que la confès y trat, ne feta moltas vegades experientia, y le feta estar sens menjar ni beura algunas vegades quatre dies, altres tres dies, y altres vuit, sens altre cosa que la comunió; y axó ab guardes de vista, y no le vista duptar may siu podrie passar ó no y sempre es passada ab la ajuda de Deu nostro Señor ab una grandíssima fortelesa, y no es molt, porque ha viscut sempre desde miñonetta tant dexada á la providentia de Deu nostro Señor, que no li recorda haver demañada may cosa que haje haguda menester, sinó que si ley daven la prenia, y si no podia fer de menos sen servia, y si podia estar y passar sens ella já trobava ab qui emplearó, ó ab sos germans ó ab alguns pobres, que aquest era el major gust que

podia tenir en aquesta vida, y quant se descuidaven de darli alguna cosa de lo que havia de mester, estave tant contenta, que no cabia en sí, y féien moltras gracies á Deu, perque pensave que axí ho tenia merescut.

64.—Por molta set que tingués, encare que no fós die de digiuni, no acostumava may beure entre die, y algunas vegadas bevia, que son molt poccas; bevia perque judicave tenirne necessitat el cós, y axó era una cosa tant moderada, que no li pogués apagar la set que tenia, perque gustave tant de aquest modo de patir, á imitació de Christo Señor nostro en la creu, que sempre hauria volgut tenir una set insofrible; y com també matex tenia sempre present el fel y vinagre que donaren á nostron Redemptor Jesus, desde los deu anys de la sua edad fins que entrá en religió, en tot aquest temps la aygua que acostumbrava beure, sempre que podia procurave que fos aygua dolenta ó bruta per haverne rentat alguna cosa, y casi de ordinari solia guardar la aygua ab que havien bollides camarrotges, que de aquesta ne solia tenir mes á má, y estimavela molt perque era amarga.

65.—Quan Margaritta era miñonetta de molt poca edat, era molt aficionada á beure llet y menjar algunas cosas de llet, com son brosets ó altres cosas semblants, y en las cases de fora, en particular per las possessions, es una vivanda molt ordinaria, y com aquestas cosas li donaven tant de gust, al matex punt que començá á tenir las sobreditas consideracions, per castigar el gust quey trobave, quant se li offeria haver de menjar llet ó altres cosas de llet, á la portió que á ella li donaven, la carregava de sal, de tal modo, que li feia perdre el gust que tenia, y feiala apaxer lo que no era.

(Continuará)

SOBRE REPARTO DE FINCAS Á LOS TORTOSINES EN MALLORCA

1231

Es cosa bien conocida la existencia del libro llamado *Libro del repartimiento*, pero, quizá no pocas personas creerán que es una especie de escritura constituyente del título radical de propiedad concedida por el rey, de su porción, que

fué la mitad, ó algo más, de esta isla á favor de las personas, corporaciones, ordenes militares, religiosas etc. que le sirvieron en la conquista de la misma y á otros pobladores venidos poco después. Esto no es cierto; en dicho libro no vemos más que una especie de registro en donde se inscribieron las fincas dadas por el monarca para fines que ahora llamariamos administrativos y con la idea de poderse saber con facilidad que fincas formaban parte de su porción; esto se vé en el reparto hecho en Valencia, como en Mallorca, después de su conquista, pues en aquel se mencionan las escrituras de donación ó de establecimiento otorgadas á los pobladores al darles sus fincas citando sus fechas y también los que antes las recibieron, si antes los hubo, si fueron cambiadas, ó porque *non venit ad diem* fué dada á otro; que en el de Mallorca no se espresa con estos detalles y ésto además sería el motivo porque no faltare quien creyera que hubo aquí dos repartos al ver mencionadas fincas que antes habian sido de otros que llevaban nombre cristiano.

Así vemos confirmada nuestra opinión en un traslado de 1352 (que poseemos) de dos escrituras en las cuales, si bien no se hace mención de dicha conquista, siendo de donación ó, mejor dicho, de nombramiento de repartidores de fincas hecha por el primer lugarteniente de Mallorca por el rey, que son respectivamente de fecha del día antes de los *idus* de abril é igual día de los de octubre de 1231 y que contienen otras circunstancias que el lector apreciará, nos inducen á considerarlas como la forma que se daba al espresado reparto y por lo mismo los títulos de propiedad de los que vinieron á la espresada conquista ó á vivir á raíz de ella, en esta isla.

En dichos documentos aparecen Guillermo de Steva, Juan Puinera y Andrés Ballester de Tortosa en el uno como donatarios del gobernador y con el cargo de hacer partícipes á otros de su país de los bienes raíces que allí se mencionan; y en el otro dichos Steva y Puinera en representación del gobernador, hacen donación, ó entrega, á Martin Codonol de la mitad de una alquería con la mitad de un Raal, situadas ambas cosas en el término de Pollensa.

He aqui los dos espresados documentos:

Hoc est translatum fideliter sumptum a quodam alio translato cuius tenor talis est. Hoc est translatum sumptum fideliter a quodam instrumento cuius tenor talis est. In Christi nomine

manifestum Sit omnibus Quod nos bernardus de santa euginia gerentes locum dni. Jacobi Dei gratia Regis aragonie et Regni Maioricarum comitis barchinone et dni. Montispesulani in Civitate et Regno Maioricarum auctoritate ipsius dni. Regis cum presenti carta damus concedimus et laudamus per propium alodium liberum atque franchum vobis fidelibus suis Guillermo de stephano Johani puinera et Andree ballisterio nomine et ratione universitatis hominum dertuse qui in civitate vel insula Maioricarum voluerint habitare et vestris successoribus in eternum omnes honores et possessiones que vobis assignate sunt pro parte vestra in Civitate et insula Maioricarum tam Domorum operatoriorum ortorum platearum quam aldearum quam terrarum cultarum heremarum ac populararum Ita quod de cetero vos et dicti homines dertuse qui in Civitate vel insula Maioricarum fuerint populati predicta omnia et singula habeatis teneatis possideatis et expletetis libera et franca ad dandum vendendum impignorandum et alienandum et ad omnes (vestras) vestrorumque voluntates cuicumque volueritis perpetuo faciendas exceptis militibus atque sanctis. Concedimus etiam vobis auctoritate qua fungimur quod omnes honores et possessiones predictas possitis dare distribuere et stabilire hominibus dertuse qui in Civitate vel insula Maioricarum voluerint continue habitare Donationes siquidem et stabilimenta que inde feceritis supradictis personis auctoritati dni. Regis qua fungimur concedimus esse rata et nunquam ab aliquibus personis aliquo tempore revocabuntur. Nos autem predicti scilicet Guillermus de stephano Johannes puinera et Andreas ballistarius hanc donationem et concessionem recipientes a vobis dno. bernardo de santa euginia gerente locum dni. Regis predicti promittimus et bona fide convenimus vobis sub vigore iuramenti quod fecimus domino Regi quod nos in predictis legaliter geremus et pro ut nobis et aliis probis hominibus dertuse qui de consilio nostro ad hoc electi fuerint visum fuerit expedire dabimus unicuique dictorum populatorum portionem suam ex predictis possessionibus sicut eum decuerit secundum vero quod dicti honores et possessiones fuerint et sufficerint et nulli amore odio vel timore rationem suam crescemus vel decrescemus Data apud Maioricas pridie idus aprilis anno dni. millesimo. Ducentesimo Tricesimo primo.

S✠ num Bernardi de Santa Euginia gerentis locum domini Regis qui predicta laudamus concedimus et firmamus. Eius rey Testes sunt Durandus cog Guillermus de campo Baldouinus gumberti Ugo rotlandi Raymundus speciaire Raymundus de cunillis bernardus puculul Petrus de monte rufo Signum ✠ Berengari companni notarii publicii Maioricarum qui mandato domini bernardi de sancta euginia hoc scripsit cum litteris appositis in linea secunda die et anno prefixis. Signum ✠ Nicolay Rabatie notarii publicii Maioricarum testis. Sig ✠ num Petri rosseti notarii publicii Maioricarum testis. Sig ✠ num Arnaldi de sancto martino notarii publicii Maioricarum qui hec scripsit et translatavit fideliter ab originali instrumento et cum eodem diligenter comprobavit iij.º kalendas augusti anno domini Millesimo Ducentesimo Lxx.º octavo.

Hoc est translatum fideliter sumptum a quodam publico instrumento cuius tenor talis est. Sit omnibus notum Quod Nos Guillermus de stephano et Johannes punera in caualleriis hominum dertuse eisdem pertinentibus in Ciuitate Maioricarum et extra donatores statuti a bernardo de sancta euginia gerente vices domini Regis aragonie in maiorichis auctoritate ipsius domini Regis qua fungimur in hoc damus concedimus et laudamus per alodium francum et liberum tibi Martino codonol et tuis succesoribus in eternum et cui uolueritis medietatem cuiusdam alquerie que dicitur cupellos cum medietate cuiusdam Raal qui ibi est ultra torrentem et sunt tres jouate in termino de polenza ita quod decetero predictam medietatem predictae alquerie et ipsius Raal cum medietate omnium domorum cum terminiis et pertinentiis suis cum terris pratis pastis herbis aquis lignis vineis arboribus introitibus et exitibus suis et cum omnibus pertinentibus ad dictam medietatem ipsius alquerie et Raal (pertinentibus) uel pertinere debentibus quoquomodo habeatis tu et tui teneatis possideatis et expletetis franchi et libere ad dandum vendendum impignorandum et alienandum et ad omnes tuas tuorumque uoluntates inde faciendas exceptis militibus atque sanctis prout melius dici potest vel intelligi ad tuum tuorumque saluamentum sine enganno. Actum est hoc ij. Idus octobris anno domini Millesimo Ducentesimo Tricesimo primo. S✠ num Guillermi de stephano. S✠ num Joha-

nis punere qui predicta laudamus concedimus et confirmamus. S[✠] num Petri Johannis. S[✠] num Petri de pertusa. S[✠] num Berengarii de podio. S[✠] num Poncii aloa.. testium Signum ✠ bernardi de artis notari publici in Ciuitate Maioricarum Qui hec scripsit.

MIGUEL BONET.

UN' ALTRE VERSIÓ DE LA SIBILLA

L'he trobada transcrita a la fulla blanca final del llibre que aportava el col·lector de les llimosnes de una confraria, corresponent al any 1599-600. D'aquesta surten totes les qu' es canten encara en nostres iglesies a les matines de la nit de Nadal, y es molt mes estensa que totes elles, y en no poques coses mes correcta, a be que certs castellanismes, com *nunca* (vers 17) *apenas* (vers 24), y altres corrupteles molt propies d'aquell temps, clarament demostren que el transcriptor no la copià de cap manuscrit antich ni font autèntica, sino que la prengué directe de la tradició oral. Completa tampoch pareix que ho hage d'esser, tota vegada que hi manca, per lo menos, l'estrofa, que encara avuy se diu, *Lo sol perdrà sa claredat...* etc., y que reproduint aquesta conceptes expressos del *Judicii signum: Eripitur solis jubar, et choris interit astris. | Solvetur celum, lunaris splendor obibit...*, compresos ja en les versions mes antigues que transcriu el Dr. Milà:

La luna el soley s' esculzira,
nulya stela non lusera. . . (vers 17 y 18)
.
.
.
tot lo mont cera en tristor . . . (vers 42)

no es possible poderla considerar com una adició feta en posterioritat. De cap dels texts que copia el dit Dr. Milà sembla que 'n puga sortir directament el nostre, mes de n'gún s' allunya tant com de la versió valenciana, la qual devia esser la corrent aquí a Mallorca a principis del segle XVI, puis ab aquella coincideix exactament, salvo petites diferencies d'ortografia, la que posa la *Consueta* de nostre Seu, del any 1511, y reproduí el meu oncle D. Marian Aguiló en los fulls impresos de la seua *Bibliografia Catalana*. Lo que afageix de que axi se cantava encara en temps seu a Mallorca, si no es confusió produida per recorts d'infancia ja llunyedans, seria cas be digne de notar.

E. AGUILÓ.

Al jorn del judici
parra qui haura fet servici.

Jesu Christ rey universal,
home y ver Deu eternal,
del cel vindra per a jutjar
y a cascu lo just donar.

Ans del judici Antichrist
vindra y fara lo mon trist,
y fer s' ha com a Deu servir,
qui no 'l creura fara morir.

Lo seu regnar sera molt breu,
y en tal temps en poder seu
martirs morraa tots en un loch
aqueu Elias e Enoch.

Senyals dara lo juy final
tals que n'gun home mortal
nunqua ha oit ni ha legits
ne en lo mon se son seguits.

La mar en alt se levava,
muntanyes sobrepujara,
los termes que Deu li ha dats,
volent ho ell, seran dexats.

Apres tant se abaxara
qu' apenes veure 's pora;
los pexos donaran grans crits
perdent los naturals delits.

Apres sera un fort senyal
de terratremol general;
homens y dones, per espant,
com infants aniran cridant.

Gran foch del cel devallara
que mar y fons rius cremará;
les plantes mostraran senyal
d'espant, contra lur natural.

Lo foch potent y molt ardent,
mesclat ab sofre molt pudent,
tota la terra cremara,
cosa en lo mon no restara.

Qualsevol qui mal haura fet,
a be que sia estat secret,
a tots sera manifestat,
per lo gran jutge judicat.

ENTRADA DEL REY EN JAUME A LA CIUTAT DE MALLORCA
(D' un retaulet del sigle XV existent en el nostre Museu)

Los cossos morts se levaran,
 los esperits recobrarán,
 lo so de la trompeta greu
 dira veniu al juy de Deu.

Apres del cel venir veureu
 ab los angels lo Fill de Deu,
 mostrant la sua magestat
 y lo seu Cos glorificat.

Als bons dira: fills meus veniu,
 benaventurats posseiu
 lo regne qu' heus he aparellat
 desque lo mon hagui cresat.

Als dampnats dira agrament:
 levau (sic) maleits vers al turment,
 anau vos ne al foch etern
 ab vostron princep de lo infern. ¹

Humil Verge, qui hau parit
 Jesus infant aquesta nit,
 vullau a vostron Fill pregar
 que'ns vulla del infern gordar.

Al jorn del judici
 parra qui haura fet servici.

ASALTO DE LA CIUDAD DE MALLORCA

EN 1229

(Explicación de la lámina n.º CXXVIII)

El mejor retablo existente en el Museo de nuestra Sociedad tanto por sus dimensiones como por su importancia histórica y artística, es el que va á ocuparnos, compuesto de dos piezas, el cuadro alto ó principal de 2'62 X 1'82 m. en donde campea libremente San Jorge á caballo combatiendo con el espíritu infernal, y en segundo y último término una suntuosa y muy detallada, aunque no del todo exacta, vista de la ciudad de Palma, con su bahía á la derecha, 'Portopí y la costa de Poniente.

El cuerpo inferior, que mide 2'21 X 0'74 m. lo constituyen tres recuadritos ó *pradellas* que representan, de izquierda á derecha, la decapitación de San Jorge, en el centro el sepulcro de Nuestro Señor con los instrumentos de la pasión, y

á la derecha el asalto y entrada de las huestes del Conquistador en nuestra ciudad. Esta última *pradella* es la que representa con gran fidelidad, aunque sin los atractivos del color, la adjunta zincografía hecha sobre exactísimo dibujo de nuestro buen amigo D. Cristóbal Mora.

Es sabido cuanta boga alcanzó en tablas, miniaturas, sellos, estatuas, bordados y representaciones dramáticas la vida de San Jorge, patrón tutelar de la caballería aragonesa desde los últimos tiempos del reinado de Jaime I ⁽¹⁾ y, sobre todo, desde que D. Pedro IV el Ceremonioso lo declaró patrón de la Real Casa, publicando sus famosas ordinaciones sobre la caballería. Bastará recordar el magnífico medallón que decora el arco de ingreso de la R. Audiencia de Barcelona, el frontal bordado de la capilla de este Tribunal, dedicada al mismo santo, además de la multitud de grabados en madera con que ilustraron romances populares y libros incunables los primeros impresores aragoneses, catalanes y valencianos, aparte de una infinidad de frescos, joyas y esmaltes, aldabas, azulejos y otras figurillas, como la del surtidor del claustro de la catedral de Barcelona, para comprender la popularidad que tuvieron tales representaciones durante toda la edad media, y que respondían plenamente al entusiasta culto que se rendía á la sazón á la caballería.

No obstante de ser mucho el interés que tiene el retablo de que nos ocupamos, por su excelente estado de conservación, por su mérito artístico y por su importancia local, que reconocemos, toda vez que contiene la vista más antigua de la ciudad de Palma, de su bahía y de la entrada de las tropas cristianas en la ciudad, aun posee nuestro Museo otro retablito más pequeño del mismo santo, de mayor antigüedad y de más peregrina importancia, si se quiere, para la historia del arte, de llegar á confirmarse las impresiones que sacó de su inspección, el insigne arquitecto D. Ricardo Velázquez Bosco, quien estimaba ser dicha tabla de la misma escuela y tal vez de la misma mano que trazara en los techos del palacio de la Alhambra de Granada las raras pinturas que allí se admiran y se tienen por obra del siglo XIV.

(1) Véase mi artículo publicado en el tomo III de este BOLETÍN, pág. 63, *San Jorge, Patrón de los Caballeros de Aragón*.

(1) Diu l' original: *ab lo vostron princep dinfern*.

El que motiva la presente explicación, y ocupa no sin justicia el sitio de honor del Museo, procede del oratorio de San Antonio de Padua, inmediato á la antigua puerta de la muralla á que daba nombre, oratorio que quedó poco menos que arrinconado al avanzar en el siglo XVI los hermanos Fratrín por razones de estrategia militar la puerta referida al sitio que actualmente ocupa.

Ignoramos cómo y cuando debió ser instalada en dicha iglesia obra de tal importancia. Se nos figura que pudo y debió ocurrir después del movimiento revolucionario de los agermanados en 1523, cuando se instauró en esta ciudad con carácter de cofradía la que lo fué de los caballeros. (1) Es notorio que muchas personas principales cuando ocurrió el movimiento de la Germania se embarcaron para Valencia, donde hemos visto escrituras notariales suscritas por considerable número de ellos en mutua defensa de sus personas y familias. Estos pudieron ser los que á su regreso estimulados por el espíritu gremial corporativo, que se debió avivar en las clases altas al presenciar los desmanes populares recientemente ocurridos, se unieron en cofradía bajo la advocación de S. Jorge patrón secular de la caballería. (2)—Pudo contribuir á tal erección el paso por esta isla de la numerosa y brillante hueste que acompañó á Carlos V en su expedición á Argel.

Sea como fuere, lo que sí resulta indubitable es que el cuadro pertenece, tanto por el estilo y el procedimiento pictórico como por los detalles de indumentaria y exornación, á la detallista escuela flamenca, y que su autor nos es desconocido y no es fácil de adivinar. Cuando compuso su obra, en la primera mitad del siglo XVI, debía ser ya de avanzada edad, y lo comprueban la maestría y seguridad de su pincel, el rechazar la nueva manera de pintar en tela, recientemente descubierta y generalizada, y lo familiares que le eran los proce-

(1) Varios libros de esta cofradía correspondientes á los siglos XVII y XVIII he podido ver en el archivo de la familia Torrella y en las Misceláneas ms. de Bover.

(2) Creo que de entónces, é importado de Valencia, donde se rendía culto además de San Jorge á San Dionisio, data el hecho, en cierto modo extraño, de abundar en la clase alta el nombre de Dionisia, antes no conocido.

dimientos al encauste y lo aferrado que estaba á tratar los asuntos á la manera flamenca y medioeval. Al contemplar esta obra nadie la creería del tiempo de Carlos V, sino mucho más antigua, tal es la factura y sabor arcáico que ostenta; diríase al verla que la aurora del renacimiento aun no había clareado el horizonte, ni estaba tendido el Arco de triunfo de Alfonso V. en Nápoles, ni habían aparecido Rafael, Miguel Angel, Berruguete, Enrique de Colonia, y tantos otros artistas porta estandartes de la nueva escuela, que en el continente europeo avasallaba todos los espíritus. Semejante anacronismo nos hace sospechar en la posibilidad de que el autor sea mallorquin y estuviese por tanto distanciado por falta de ambiente del nuevo estilo romano, plateresco, ó como quiera llamarsele. Pues es cosa indubitable la tenacidad con que los artistas siguen la tradición de su época, de sus maestros y escuelas, cuanto más alejados se encuentran de los grandes centros, cortes y ciudades, que son las que dan la nota de moda de su tiempo. Este fenómeno, que puede comprobar cualquiera con el caracter semejante de su escritura con la de su maestro, lo patentizó Quadrado al ocuparse de la iglesia de Petra, del más puro estilo gótico, no obstante de edificada en el siglo XVI, reforzando este argumento, por lo que á la escultura se refiere, las escasas muestras que dejaron en nuestra ciudad los artistas del Renacimiento, y que pueden reducirse al pórtico del coro y púlpitos de piedra de la Catedral, del aragonés Salas, al portal mayor de dicho templo, costeadado por el obispo Vich y Manrique, oriundo de Valencia, por el año 1600, y á alguna que otra ventana y galería de casas particulares.

Es, pues, punto poco menos que imposible averiguar quien puede ser el autor de tan interesante pintura, que por su estilo no cabe confundir en manera alguna con la de otro famoso pintor, Manuel Ferrando, autor del no menos notable cuadro de la fundación de la Cartuja de Valldemosa que se conserva en el Museo provincial de la Lonja, educado probablemente en Italia y acaso anterior al anónimo que nos ocupa.

El único pintor que su contemplación me trae á la memoria es un artista aragonés, notabilísimo, y que ha pasado desconocido para Ceán

Bermúdez, su adicionador el Conde de la Viñaza y el diligentísimo investigador Sr. Martí y Monso (1), del cual puedo dar ahora noticia merced á haber encontrado su firma en letras góticas al pié de una pradella de un retablo suyo en la iglesia de Santa María en Ejea de los Caballeros. Miguel Ximenez se llama este artista desconocido, que tiene varias tablas pintadas en un altar de la Asunción de la Virgen, si no recuerdo mal, cuyo zócalo formado por cinco recuadros, magistralmente pintados y con un colorido de trajes tan brillante que es acaso la única nota diferencial entre el cuadro de San Jorge de Palma y el de Egea á que me refiero. Casas flamencas, paisajes de esta tierra, una procesión religiosa con obispos, jurados, damas y caballeros, unos soldados cortesanos armados de alabarda y casco al estilo del que usaba Alfonso V, el de Nápoles, encuéntranse como detalles y accidentes del asunto principal en el retablo de Miguel Ximenez, descubierto en Egea. De no ser nuestro San Jorge de su mano, diríase que los autores de uno y otro fueron discípulos de un mismo maestro cuyas huellas siguieron.

Volvamos á nuestro tema y veamos si con los reducidos elementos que el retablo nos ofrece, podemos fijar definitivamente su fecha. La figura principal de San Jorge á caballo se nos presenta con una armadura de las llamadas de Maximiliano, abombadas y acanaladas, en vez de lisas, y adornadas en sus juntas y partes prominentes de labradas aristas y festones; las hombreras, viseras, penachos, clavos, hebillas, colgantes, espadas, lanzas de torneo con guardamano, todas son de gala más que de batalla; las riendas, sillas y los correaes que las sujetan á las ancas de los caballos, de corte alemán, de las que se usaron en España después de la venida de Carlos V en 1517. Idénticos arreos gastan los caballos y ginetes de la pradella, como puede comprobarse por la inspección de nuestra

(1) Acaba de publicar lo que él con una modestia inusitada llama *Estudios histórico-artísticos*, libro de xviii X 700 páginas, en folio, ilustrado con gran profusión de grabados y estampas, cartas, firmas y documentos, que constituye un verdadero monumento para la historia de las bellas artes españolas. Su mejor elogio es decir que no parece obra de un meridional, ni empresa de un simple particular; tal es la constancia, diligencia y esfuerzo que presupone en lo económico, en lo artístico y en la investigación.

lámina, lo cual es indicio seguro y cierto de que esta clase de armaduras estaban en boga en Mallorca y con ellas hubo de hacer su composición teniéndolas á la vista al ejecutar el cuadro. El encuentro de las tropas cristianas con la morisma al romper las vallas de la puerta del *Esvaidor*, después de Santa Margarita, cuyo ábside con sus ventanas ojivales incluyó el artista para dar más carácter local á su cuadro, está ajustado á la verdad histórica; pero diríase que el pintor solo había visto las tropas con sus guarniciones de fiesta y en días de parada ó torneo y así las representó en la pradella que ofrecemos, en donde á poco que se advierta, se reparará en la falta de furia entre asaltantes y defensores, no acertando á dar idea de lo que fueran tales combates más que en los episodios de lo alto de la torre, desde donde los moros arrojan piedras, y á donde ya han llegado victoriosos los cristianos, uno de los cuales arroja un sarraceno por una almena y otro enarbola el victorioso pendón de las barras aragonesas.

Los moros, que se oponen al paso de la caballería en la calle de San Miguel están bien representados con sus escudos bilobados y turbantes, pero, aparte de los episodios mencionados, en donde quiso concentrar el interés el artista fué en las dos ó tres figuras que aparecen á caballo en primer término y que representan San Jorge con la cabeza descubierta y con su nimbo de rayos celestiales, blandiendo en la vanguardia descomunal espada, teniendo detrás á D. Jaime y á D. Nuño Sánchez de Lara, con lo que quiso significar cuanto debieron los caballeros catalanes y aragoneses al santo patrón de la caballería en la conquista de esta ciudad. Detrás del Santo vese la figura de D. Jaime I el Conquistador con su caballo engualdrapado como el de D. Nuño, su tío y pariente y el de un Moncada ostentando los tres sus escudos romboidales con las barras de la casa real de Aragón. Distinguese el casco del Rey por el timbre real ó *Rat Penat* ó dragón que alado ostenta en su cimera, trofeo este de mucho sabor local, que se le ha atribuido hasta hace poco, juntamente con un maltrecho arzón y estribos, que se conservaron hasta mediados del pasado siglo en el Ayuntamiento de Palma, y hoy figuran en la Armería Real de Madrid. La tal cimera, empero, que tantos anacronismos ha hecho cometer á los artistas hasta que ha sido

puesta en claro su pertenencia (1), desde la monumental estatua ecuestre de Valmitjana emplazada en la Glorieta de Valencia hasta los dibujos con que exornó D. Ricardo Anckermann los títulos de la última deuda municipal, no la llevó nunca el invicto Monarca, siendo la primera vez que aparece esta clase de cascos á mediados del siglo XIV importados aquende el Pirineo por los caudillos de las compañías blancas venidas á España con Beltrán Duguesclin cuando las guerras de Don Pedro de Aragón con el Cruel de Castilla. De por entónces data el casco del dragón alado, que emplearon los monarcas de Aragón como emblema real ó timbre de su casa en sellos, monedas y escudos, desde Don Pedro el del Puñalet, que fué quien lo introdujo y lo puso en cuantas obras de alguna importancia erigiera, como se ve en el Monasterio de Poblet, en la Atarazana de Barcelona, en las casas del Concejo de Teruel, y en otras.—El casco del *Rat Penat* era ya, pues, cuando se pintó el cuadro el distintivo real, y con él estaba familiarizado el pueblo de Mallorca por verle coronar el mástil ó seudo palo que dicen de la bandera que llevaba el Conquistador cuando ganó la ciudad, el cual guarnecido de laurel y mirto salía á relucir todos los años el 31 de Diciembre, día en que ya desde el siglo XIII se conmemoraba el aniversario de la Conquista con función religiosa, sermón y cabalgata ó procesión cívica que corría toda la ciudad. Esta última parte ya no se efectúa, (2) subsistiendo aún afortunadamente las restantes, que constituyen una de las fiestas tradicionales más poéticas de Palma.

Pues bien, consta por documentos indubitables que la tal cimera fué meramente decorativa, y hecha de cartón para ser llevada junto con el histórico estandarte en la procesión de la conquista. Y tan popular fué esta fiesta, y tal encanto y tan alto sentido tenía para el buen Cronista Ramón Muntaner que en uno de los capítulos de su Crónica la celebra con grande entusiasmo y la recomienda á sus paisanos de

(1) Véase la monografía del Barón de Cuatro Torres sobre el casco del rey Don Jaime; Lo Rat Penat en el escudo de armas de Valencia, conferencia del Sr. Vives y Liern y un artículo mío sobre el mismo asunto en la *Revista Crítica* del presente año.

(2) Ha sido admirablemente pintada esta tradicional fiesta por el más popular de nuestros poetas Don Pedro de Alcántara Penya en la imitación de Beranger, titulada *La Colcada*.

Valencia para que la imiten en su ciudad. Acaso, y sin acaso, esta excitación y alguna función análoga fueron las que dieron origen á la famosa Señera de Valencia, que tampoco es, ni mucho menos, como ha demostrado el Sr. Vives y Liern, aunque se haya venido creyendo aquí, la misma que plantara el Rey Don Jaime en la torre de Bab-el-Azahar (1) ó del Temple de Valencia en 1238.—En Menorca también cundió el ejemplo, y en Ciudadela se conmemoraba cuando era capital de la isla, como se practica ahora en Mahón, con una fiesta religiosa y sermón el aniversario de su redención cristiana por las armas de Alfonso III en 1286.—La relación que publicó Carbonell en 1541 en sus *Crónicas de España* de esta conquista, y que dice se guardaba recóndita en el Archivo municipal de Ciudadela, de donde le sacaron copia en 1483 no es otra cosa que uno de estos sermones, de fines del siglo XIV, que se repetía *mutatis mutandis* el día de S. Antonio, (17 de Enero) aniversario del suceso que se conmemora. Es dicho sermón mezcla abigarrada de hechos verdaderos tomados de la tradición y de las crónicas arábicas, y de detalles y reminiscencias de la conquista de Mallorca sacados de la lectura de la Crónica real.

Servirían tales relaciones á modo de guía de los oradores sagrados, á quienes estuviera encomendada la oración histórico-apologética de la jornada; y de que esto es así hallamos otro testimonio en la Catedral mallorquina, en cuyo archivo se encuentra desde la primera mitad del siglo XIV la parte de la Crónica del dominico Marsilio traducida del latín al catalán, referente á la empresa y conquista de Mallorca, tomada de la Crónica real, fragmento que utilizó Quadrado en el libro que publicara sobre este tema en 1850.

Para terminar falta decir algo acerca de otro detalle de interés histórico del cuadro de San Jorge. Me refiero á la interesante vista de la ciudad de Palma que es sin disputa la más antigua que conocemos; (2) aunque se nos antoje

(1) Ahora se puede restaurar este nombre que apareció incompleto, por no leerse en el original más que la primera sílaba, en un documento que publiqué en este Boletín, tomo II, referente á la prisión del Infante de Mallorca.

(2) Además de esta, es de gran valor la pintura sobre tabla de Grau, mitad vista mitad plano topográfico, de mediados del XVII, que posee el Ayuntamiento for-

un tanto fantaseada por la elevación y cresterias de sus góticos edificios, que más aspecto le dan de ciudad flamenca que morisca. Parece que en ella se quiso representar la antigua Medina Mayurka á juzgar por los moros que salen armados de la ciudad por la puerta de Bebhalkofol. Como detalle singular merece fijar la atención el de unos patos nadando en los fosos inmediatos á la antedicha puerta, con los que acaso quiso significar el pintor la acequia, cuya corriente abastecía de aguas á la ciudad, cortada por D. Nuño Sánchez, segun el monarca refiere en su crónica.

Hacia el ángulo alto de la derecha aparece, la bahía que surcan unas cuantas galeras, con la costa y puerto de Portopi, que indudablemente están tomadas de la realidad, tal es el parecido que tienen. Lo cual induce más á creer que todo el retablo debió pintarlo aquí algun artista que, caso de ser del país, se había educado ó empaado en el arte flamenco de fines del siglo XV.

Cáceres, 1902.

GABRIEL LLABRÉS.

RÚBRICA DELS LLIBRES DE PREGONS

DE LA ANTIGUA CURIA DE LA GOVERNACIÓ

(CONTINUACIÓ)

LLIBRE III—ANY 1398

47.—28 *setembre*.—Que tot aquell qui hage haut albará del tall, e sia estat penyorat, e venudes les penyores, dega venir a la Sala per veure e regonexer los preus qui 's son hauts de les penyores venudes, e d'assi a dissapte hage deposit compliment del dit tall en la taula den Bernat Tudela Fol. 40.

48.—25 *octubre*.—Que la santa armada del regne de Mallorca feta contra los infaels moros, qui per la perdua del noble capitá seu, e per la conserva o companyia empresa ab la ciutat de Valencia, e per molts altres empaxaments, se hagué a sobreseure fins al jorn present, per ser

mando juego con un Mapa de la Isla de Mallorca coetáneo. La vista del trasaltar de San Francisco, apaisada, también sobre tabla, y tomada desde el mar; otra en tela en nuestro Museo; otra más reducida en el mapa de la Isla de Despuig y por último otras abocetadas, aunque no exentas de exactitud, emplazadas en el sitio que ocupa Palma, en los mapas al óleo original de Binimelis de nuestra propiedad y en otras copias posteriores que hemos visto en casa de Villalonga Mir y en poder de D. M. Puigcerver.

ja tan avansat el temps, sia sospesa y allongada fins al primer de mars vinent . . . Fol. 40.

49.—14 *novembre*.—Que d'assi a disapte prop vinent se sien recullits en la galiota den Bernat Ladó tots los acordats de aquella. Fol. 42.

50.—14 *deseembre*.—Que neguna persona gos traure fora de la illa algunes monedes d'argent, o monedes d'aquelles que ací es son batudes, sots pena de mort corporal y confiscació de tots sos bens y de cremar lo vaxell o fusta ab que será atrobada dita moneda.—Item publicació de lo ordonat per moss. Huch de Anglesola, que lo primer dia juridich de cada mes lo governador, presents tots los oficials reyal, tinga audiencia publica per oir y proveir a tots los clams y greuges que 's vullen proposar contra ell o altres oficials. Fol. 43.

51.—14 *deseembre*.—Que per evitar molt fraus qui 's fan en los contractes mercantivols y altres contra la leuda que lo senyor Rey pren en Mallorques, sien observades sens mudament algú totes les ordinacions contengudes en los capitols de la dita leuda; y aquests sien manifestats per lo clavari o escrivá de la matexa a qualsevol persones qui per informació lur los volran veure, aytantes vegades com requests ne serán. Mana mes avant sien inviolablement observats los capitols que, sobre el mateix dret de la leuda, de nou se estatuexen. Son 16 capitols. . Fol. 44 y seg.

ANY 1399

52.—30 *deseembre*.—Crida de la letra real dada en Saragossa a 20 de noembre prop passat, per la qual prohibeix lo Sr. Rey a tots sos vassalls e sotsmesos que no gossen anar ni estar en la ciutat de Genova y son destret, ni trametre per mar o per terra mercaderies, avers o altres coses, sots pena de vint milia lliures barceloneses. Fol. 47.

53.—8 *janer*.—Sobre prosecució de la armada santa d'aquest regne contra los moros de Barberia: Que tots los tenguts de la dita armada, y los qui hagen presa la santa creu per anar en aquella, lo primer dia de mars sien aparellats.—Que tots los mestres de fer ballestes fassen les cens de les nous de totes les ballestes de una forma e manera, per tal que los passadors puxen esser comuns en les dites nous e ce; e que los viraters les astes dels passadors degan fer ab la ce de la matexa forma de la ce de les dites nous.

—Que tots los havents e tinents ballestes per tot lo mes de febrer degan fer reduir les nous de lurs ballestes y los passadors que tindrán a la dita forma comuna.—Que los corders qui filarán fil de ballesta per fer cordons, aquell fil degan fer de cor de canem vou (sic) e del millor. Fol. 47 v.º

54.—31 *janer*.—Que los procuradors del collegi dels homens de paratge e privilegi militar havens, donarán L. florins de joyes a tota persona de qualsevol ley, condició o estament sia, qui d'assi a la festa de carnestoltes puxa mostrar diffinició del deute que l' honrat n' Ortis de Sant Marti donzell, axí com hereu de moss. Ramón de Sant Martí quondam, pare seu, demana al dit collegi, lo qual deute afermen dits procuradors ja esser pagat vivint lo dit mossen Ramón Fol. 49.

55.—16 *febrer*.—Que tots aquells qui tenguen florins, axí de Mallorques com d' Aragó, o reyls o mitx reyls de argent, falsos, ne per avant ne tindrán, aquells deguen portar a la taula de n' Arnau Jener cambiador. Mes avant promet de part de la universitat cent florins de joyes a qui metrà en poder de la cort aquell o aquells qui fabriquen o fan fabricar la dita moneda falsa. Fol. 49 v.º

56.—12 *mars*.—Alsa, de manament del Rey, la prohibició d' anar ni trametre mercaderies ni altres coses a Genova, publicada a 30 de desembre prop passat. V. núm. 52. Fol. 50.

57.—28 *febrer*.—Pregó de la ordinació feta ab concell de los Jurats, que aquell a qui serà presentada alguna letra de cambi sia tengut d' escriure en lo dors la hora jorn e any que li serà presentada, e après dins vint y quatre hores si farà compliment al temps o no, e si no ho volrà dir sia haut per resposta negativa, e lo presentant pugua fer e pendre recambis e enantar quantre aquell qui la quantitat haurà reebuda.—Item que aquell qui pendrà alguna moneda prometent pagar aquella en altres llochs per via de cambi, sia obligat per la dita moneda fins tant lo cambi sia pagat complidament. Fol. 52.

58.—1 *mars*.—Que havent ja cumplit lur encàrrech les vuyt persones eletes per compulsar les taxacions fetes en temps de moss. Huch d' Anglesola per raó de dos talls a pagar de ú y de ú y mitx per centenar de lliures, y liurades dites justificacions per escrits als magnífics jurats, que tots aquells qui per la dita raó rebrán albará d' alguna quantitat a pagar dins tres dies

l' hagen deposada en la taula den Bartomeu des Cors cambiador de la universitat. Fol. 52.

59.—28 *maig*.—Mana, a instancia de frare Galcerán de Requesens, comanador en Mallorca de la casa de Hospital de Jherusalem, que tots aquells qui tenen cases, terres o altres bens dins la dita ciutat y terme d' aquella que sien tenguts per la dita casa o per la que santrás fo del Temple, dins xx. jorns hagen mostrades lurs cartes an Joan de Sant Pere notari, per ço que aquelles pusca posar en capbreu, sots pena de x. lliures. Fol. 53 v.º

60.—10 *juny*.—Que qui hage o sapia un ca lebrer, de pel grisart, bausa de quatre peus, lo qual ha meyscabat de vuy matí ensá, que 'l dega denunciar a la cort e haurá un morobati de trobes. Fol. 53 v.º

61.—14 *juny*.—Que en los portals de la ciutat, so es en la porta Pintada y en la de Sant Anthoni de Padua, son ordonades e posades barres de fust per ço que la siza del vin se puxa cullir per los compradors tot frau cessant, y per asso per los jurats y sindichs de la part forana son estades fetes les seguens ordinacions, so es, que los traginers qui aportaran vin no gosen passar les dites barres fins que leyalment hagen denunciat a les guardes quant vi aporten, ne de qui es, ne a qual persona o persones lo aporten, e de qual loch es lo dit vin, e encara hajan a denunciar lurs propis noms; e qui algún frau farà en assó perda lo dit vin e encorrega en pena de x. liures per cascuna vegada.—Item que si algún traginer o altre persona portará vin e presumirá fer resistencia a les dites guardes, o alçar la dita barra, o aquella trencar, de nit o de jorn, si es catiu que sia penjat per lo coll y si es persona franca que perda lo puny sens tota mercé. Fol. 54.

62.—11 *juny*.—Publicació de la carta real dada a Çaragoça a 21 de maig, per la qual en correspondencia a la ordinació estatuida pel Comú de Venecia, que catalans ne altres no pugan traure de les terres del dit Comú robes, mercaderies ne altres bens seus que no sia ab naus de venecians, estatueix, pena de vuyt milia florins, que negún veneciá, o procuradors o factors lurs, ne altres per ells, gosen traure dels regnes y terres de sa senyoria negunes robes, mercaderies ne altres bens lurs si no es ab naus o altres vaxells marítims de sos faels sotsmesos. Fol. 56.

63.—2 juliol.—Repetició a instància del Comanador del Temple de la crida núm. 59, com fins vuy alguns recusen mostrar los dits titols, senyalant un nou terme de xxx. dies per cumplir aquesta orde, sots la pena en dret posada contra los emfiteotes contradients mostrar, com requests ne son, lurs encartaments als senyors per los quals tenen lurs possessions. Fol. 58.

64.—15 juliol.—Crida a instància de Ivo Burguera y de Guillem Vilar, sobreposats del ofici de pescadors, que nigú puxa llogar per lo dit art de pescar a Martí, de nacio de tartres, qui fo catiu den Johan Jacomí pescador, en pena de x. lliures per cada vegada. . . . Fol. 59.

65.—23 juliol.—Repetició de la crida núm. 37 d' aquest llibre, sobre presentació de titols de les possessions cases y altres bens dins la ciutat y terma de aquella que sien en alou eclesiàstich, per fer la capbreuació. . . . Fol. 60.

66.—2 agost.—Publicació de la carta real dada a Çaragossa a 1 de mars, que mana que de la licencia donada al capitans de la armada santa per dampnificar a tots los ínfels moros del mon, declarant esser tots ells de bona guerra, com apar en la carta real dada a Çaragossa a 16 de janer del any passat, sien exeptats los moros del reyalme del Algarb y de la sua senyoria, ab los quals los sotsmesos del senyor Rey conversen, practiquen e usen. . . . Fol. 61.

67.—4 agost.—Que tots conversos e converses oints sonar lo seny de Sanctus e de la Ave Maria se deguen ajonollar semblant dels altres cristians de natura, sots pena de xx. sous a cascún contrafaent, e encara sots pena, per part del honorat Oficial, de estar en la escala davant la porta de la Seu per un dia natural. Fol. 62.

68.—8 agost.—Ordinacions fetes per custodia dels catius de qualsevol nació qui no serán cristians:—Que lo senyor los dega tenir tencats de una hora de nit fins a una hora abans del jorn.—Que los dies de festa colent los tengan tancats de dia e de nit.—Que deguen portar a la cama un ferro o calsa de pes de vuyt lliures.—Que no pugan tenir casa per si mateys, ans aquell de qui seran los dega guardar en la propia o de altre persona franca. . . . Fol. 63.

69.—8 agost.—Mana a instància de moss. Anthoni Puyals prevere, Alamany de Spanya e Barthomeu d' Aulesa, personers o noliadors del leny den Bn. Guardiola, de Sant Feliu, que tots aquells qui se sien acordats ab lo dit leny d' assi hora de vespres s' hi sien recollits. Fol. 64.

70.—22 setembre.—Pregó de la carta real

dada en Çaragossa a 8 de agost, manant servir la pau feta ab los genovesos, concedintlos guiatge en totes les terres y ports de sa senyoria, y sobreseiment en totes les marques, represalies y altres enantaments qui 's seguesquen contra ells. Exceptats emperó genovesos qui serán trobats entrant o exint en viles o lochs rebetles del regne de Cerdenya, los quals e lurs mercaderies son contats de bona guerra. . . Fol. 65.

71.—20 octubre.—Repetició de les crides núm. 53 y 63, concedint de bell nou un terme perentori de xxx. dies perque tots aquells qui tenen bens dins la ciutat o terme en alou de la casa del Hospital o del Temple presenten los titols per cabrevar. . . . Fol. 67.

72.—28 octubre.—Que sa senyoria ab consell solempne de son assessor e molts juristes, ha ordonat que d' assi avant de les corts del batle, veguer, e veguer de fora, no sien tretes letres algunes que no sien subsignades de ma propia dels assessors de dits oficials e segellades ab los segells de les dites corts. . . Fol. 68.

73.—8 novembre.—Ordinacions fetes per los Jurats sobre el dessorrar de les naus qui s' aturen en lo port de Portopí, y altres coses tocants a prevenir que lo dit port no se reblesca, y a procurar certs emoluments ab los quals se puguén fer parets e ampits, e escurar e denejar lo dit port aytant com possible sia. . . Fol. 69.

74.—28 novembre.—Crida de certs capitols compresos en la carta del arrendament de las seques del Senyor Rey fet per Johan Sallambé y en Pere ses Eres, mercaders de Mallorques, ço es: que nigú gos traure de les terres del dit Senyor algun or monedat o no monedat, sino solament lo florí d' Arago corrent en la terra, pena a qui contrafará de perdre l' or que voldrá traure y encara en pena de cors y d' aver. Item que tot hom, estrany o privat, qui aportarà or e aquell vendrá a les dites Seques, en quantitat empero de sinch marchs d' or fi o mes, sia guiat, anant, estant y tornant, de totes marques e represalies atorgades o atorgadores, y de tots y sengles deutes que dega per qualsevol raó. Empero que aquells qui de dit guiatge se voldrán alegrar no puguén aturar en la terra per mes temps de un mes. . Fol. 71.

75.—16 desembre.—Que tots aquells qui hagen o sapien altres tenir algunes monedes, or, argent, robes, joyes, vestedures ni altres

bens mobles qui 's pertanguen an Arnau de Ginta, olim cambiador de Mallorques, dins dos dies ho deguen denunciar a la cort.—Iguament deguen denunciar algunes dites o transportaments de alguns deutes pertanyents al dit Arnau que sapien esser estades fetes per salvataria cuberta o en altra manera fentament per absegament de sos bens o cuberta d' aquells en nom d' altre en frau den Ramón Martí e den Anthoni Miquel, o d' altres. . . . Fol. 72.

Seguexen algunes denúncies fetes en virtut de la crida precedent y altres actuacions judicials a que varen donar lloch.

76.—22 *desembre*.—Altre crida sobre presentació de titols de les cases o altres bens posehits dins la ciutat y terme de aquella en alou ecclesiastich per raó de la cabrevació . . . Fol. 75.

ANY 1400

77.—13 *janer*.—Que tots aquells qui sapien o tenguen alguns bens sients o movents, credits deutes o obligacions pertanyents a la dona Margarita Ferrandis, en altre manera apellada la Farfana, dins x. dies ho hagen denunciat al discret en G. Blanch notari e escrivá de la cort Fol. 75 v.º

78.—22 *janer*.—Promet cent florins d' or a qui denunciará o metrá en senya a la cort, lo ladrónic fet de certa quantitat de moneda, argent y altres joyes, del scriptori den Johanet de Moyá mercader, en tal forma que lo dit Johan puxa cobrar lo dit furt.—Mana mes avant que tots aquells a qui sia tengut lo dit Johan d' alguna quantitat per fet mercantivol o altre compareguen dins trenta dies davant la cort, per esser pagats y satisfets Fol. 76.

79.—28 *janer*.—Crida del guiatge y seguretat concedits per lletre real dada a Saragossa a 30 de agost anterior, a tots e sengles serrahins de qualsevol ports de Barberia qui vendrán mercantivolment a Mallorca o altres terres y llochs del Sr. Rey, y a totes mercaderies y robes de qualsevol linatge o especie sien que los dits serrahins trametrán a los dits lochs, axi propies com d' altres, dementre empero los dits sarrahins naveguen e los dites mercaderies sien portades ab vaxells maritims navegats y patronejats per sots mesos del dit senyor. . . . Fol. 77.

80.—31 *janer*.—Que los qui tenen o per

avant tendrán bestians no gossen vendre anyells ni cabrits tro que hagen delmat e 's sien aveneguts ab los delmers del Sr. Rey e del Rvt. Bisbe y Capitol. . . . Fol. 78 v.º

81.—22 *mars*.—Crida ordonada de manament den Guillem Sa Tria, comissari tramés per lo Sr. Rey per inquirir contra tots e qualsevulla oficials reyal, passats e presents, e tots administradors e regidors de la cosa publica, de tots crims fraus e excessos comessos en lurs officis, y per conixer de tot greuge de la ciutat y regne contra singulars, y de singulars contra la ciutat y regne, manant tots aquells qui han o pretenguen haver interés en les dites coses que compareguen al castell reyal davant lo dit comissari.

La publicació d' aquesta crida, comensada a la plassa de la Quartera dia 5 de febrer, fou suspesa totd'una a instancia dels Jurats, y no se registrá fins que aquests, a 22 de mars, ne demanaren copia al llochtinent de Governador. Dia 2 de abril la feu repetir en deguda forma el dit comissari, y a 10 del mateix la feu registrar altre vegada en el llibre de la cort. Fols. 79 y 80 v.º

82.—10 *abril*.—Que tots aquells qui tenguen o sapien llibres de notes o de cort, manuals, cartes, cedules o altres qualsevol escriptures faents y pertanyents a la baronia que fo del Comte de Ampuries e are es den moss. G. de Sant Johan e moss. Ramonet de Sant Martí, dins x. dies los hagen deposats en poder den Johan Terriola notari e escrivá de la dita baronia. Fol. 81 v.º

83.—28 *maig*.—Crida de les ordinations fetes a requesta dels Jurats sobre guarda de les naus y altres vaxells qui estan o d' aqui avant estarán en los ports de Portopí y del moll de la ciutat. Son 26 capitols. . . . Fol. 82.

84.—9 *juliol*.—Que tots aquells qui dins la ciutat y terma de aquella tenguen cases, terres, orts o altres bens en alou de la dona Guiemona muller den Francesch Sacarrals ciudadá, dins xv. dies hagen mostrades lurs cartes o titols an Johan Crespí notari, elet per fer capbreu de aquelles. . . . Fol. 86 v.º

85.—3 *agost*.—Pregó de no portar armes vedades de dia ne de nit, sino solament coltell de tay o punyal o daga, y de no anar sens llum per la ciutat tocat el seny del ladre. Fol. 87.

E. AGUILÓ.